

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

Biblické podobenství a jeho výtvarná interpretace

Biblical parable and its artistic interpretation

Vypracovala: Bc. Astrid Krejčí
Vedoucí práce: doc. Lenka Vojtová Vilhelmová, ak. mal.

České Budějovice 2018

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Veliké poděkování patří paní docentce Lence Vojtové Vilhelmové, ak. mal., za její podnětné připomínky a rady, které byly významné při formování této diplomové práce.

Abstrakt

KREJČÍ, A. Biblické podobenství a jeho výtvarná interpretace. České Budějovice 2018. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce doc. Lenka Vojtová Vilhelmová, ak. mal.

Klíčová slova: Bible, symbol, biblický příběh, podobenství, obětování Izáka, návrat marnotratného syna, Bible chudých, linoryt, dřevořez.

Diplomová práce pod názvem „Biblické podobenství a jeho výtvarná interpretace“ sestává ze dvou částí – teoretické a praktické.

Teoretická část si klade za cíl porovnat biblický příběh ze Starého zákona s novozákonním podobenstvím, popsat a vysvětlit všechny základní symboly, které se v příbězích vyskytují. V první části diplomové práce je popsán vznik Bible a Bible obecně. Ze Starého zákona je vybrán příběh o obětování Izáka a z Nového zákona podobenství o marnotratném synu. Teoretická část se zabývá popisem obou příběhů a symbolů v nich obsažených a dále výtvarnými umělci, kteří se Knihou knih ve své tvorbě inspirovali.

V praktické části budou uplatněny poznatky z teoretické části k vytvoření volných grafických listů v technice linorytu a dřevořezu na téma návrat marnotratného syna.

Abstract

Biblical parable and its artistic interpretation

Key words: Bible, symbol, biblical story, parables, sacrificing of Isaac, wasteful son comeback, Bible of the poor, linocut, woodcut.

Diploma thesis named “Biblical parables and its artistic interpretation” consists of two parts – theoretical part and practical part.

The goal of the theoretical part is to compare biblical story from the Old Testament with a New Testament parable, describe and explain all fundamental symbols found in these narratives. The first part of the diploma thesis describes the origin of Bible and Bible in general. The story of Sacrificing of Isaac is chosen from the Old Testament and parable of Prodigal son is chosen from the New Testament. The theoretical part deals with description of both narratives and the symbols involved in them and also artists who were inspired by the Book of books in their work.

In the practical part findings from theoretical part will be applied to create free graphical papers using linocut and woodcut techniques with the Prodigal son comeback theme.

Obsah

Úvod	8
I. Teoretická část.....	11
1 Bible.....	12
1. 1 Historie Bible	14
1. 2 Obsah Bible a popis knih	15
1. 3 Obětování Izáka	18
1. 4 Návrat marnotratného syna.....	21
1. 5 Biblické symboly v popsaných příbězích a jejich význam	24
2. 1 Biblické náměty ve výtvarné tvorbě vybraných umělců.....	28
2. 1. 1 Život a dílo Albrechta Dürera	29
2. 1. 2 Život a dílo Rembrandt van Rijna.....	30
2. 2 Vybraní umělci 20. a 21. století, kteří se pro svou výtvarnou tvorbu inspirovali Biblí ...	32
2. 2. 1 Život a dílo Marce Chagalla.....	32
2. 2. 2 Život a dílo Bohuslava Reynka.....	38
2. 2. 3 Život a dílo Václava Lamra.....	39
II. Praktická část.....	41
1. Motivace a příprava koncepce.....	42
2. Realizace a výtvarné pojetí.....	44
3. Technologická skica	45
Závěr	46
Seznam použitých zdrojů.....	48
Tištěné informační zdroje	48
Elektronické informační zdroje	51
Seznam příloh	52
Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části	53

Přílohy II. Fotodokumentace praktické části	64
Zdroje Příloh I.....	73
Zdroje Příloh II.....	75

Úvod

„Bible patří bezesporu k největším literárním pokladům lidstva. Byla přeložena do celé řady jazyků a stala se základním textem pro lidi různých náboženství. Biblické příběhy ztvárňují po dvě tisíciletí umělci všech národů světa. V důsledku jiných priorit dnes smysl mnohých, kdysi velmi aktuálních námětů uniká.“¹

Bible, neboli také Kniha knih, je nejčtenější knihou planety. Její historie sahá hluboko do minulosti. Vizualizace Písma byla přiblížením biblického poselství prostým negramotným lidem, kteří díky vyobrazeným příběhům poznávali obsah Písma. V biblické dějepřevě byla této široké lidové vrstvě nápomocna takzvaná Bible chudých. Ta působila jako morálně naučná kniha zvláště v období 14. a 15. století.

Písmo bylo ale ilustrované již mnohem dříve. Fragmenty Quedlinburské italy, pocházející ze 4. století, jsou pokládány za nejstarší dochovanou knižní malbu z období antiky.

Vedle anonymních ilustrátorů se biblickou ilustrací zabývali například: Lucas Cranach starší, Albrecht Dürer a Hans Holbein mladší. S těmito náměty se setkáváme u těchto autorů v malířském a grafickém díle.

Cílem této teoretické práce je obecné poznání biblických příběhů a výklad jejich symbolů. Práce bude porovnávat rozdíl Starého a Nového zákona na dvou příbězích. Vysvětlí jednotlivé symboly, které se v příbězích vyskytují, zároveň vyzdvihne několik autorů, kteří se v minulosti zabývali námětem obětování Izáka nebo návratem marnotratného syna.

Kniha knih je dělena na dvě hlavní části, na Starý a Nový zákon. Ty jsou dále děleny na jednotlivé knihy, přičemž Starý zákon má 39 knih a Nový zákon 27 knih. Starý zákon obsahuje historické knihy, prorocké knihy a poezii. Nový zákon je mladší a skládá se ze čtyř evangelií, skutků apoštolů, apoštolských dopisů a Janova zjevení. Závazný text Bible pochází z počátku 5. století. Schválen byl na tridentském koncilu roku 1546 a bývá nazýván Vulgáta. První úplný český překlad Písma je z počátku 15. století. Z 16. století pochází nejvýznamnější český překlad Bible – Bible kralická, která je významná i ilustracemi.²

---

¹ ROYT, Jan. Slovník biblické ikonografie. Praha: Karolinum, 2006, s. 7.

² [Srov.] BALEKA, Jan. Výtvarné umění: výkladový slovník: malířství, sochařství, grafika. Praha: Academia, 1997, s. 45 - 46.

Biblické příběhy, ať už ze Starého nebo Nového zákona, jsou především vyjádřením Boží lásky k lidem. Na začátku Bůh stvořil svět, do kterého umístil lidi. Vše, co stvořil, bylo určeno pro ně. Až na jeden strom uprostřed zahrady. Lidé měli přímý přístup k Bohu, ale nevážili si toho. Jediný zákaz, který měli, porušili, a to bylo příčinou jejich oddělení od Boha. Písmo dále popisuje úpadek lidstva, které se občas snaží vrátit se do Boží blízkosti. Žádná snaha ale není dostatečná. Bůh ale stvořil lidi, aby mohli být s ním, proto na svět posílá svého jediného syna, který se dává jako oběť za hříšné. Starozákonní příběhy poukazují na Boží snahu upozornit lidi na to, že je má rád, ale že pro jejich zlé chování jsou mu vzdáleni. Nový zákon v oběti Ježíše Krista přináší lidem možnost být znovu v Boží blízkosti. A právě o tom jsou novozákonní texty. Věřící se k nim obrací, aby se ujistili o Boží lásce a byli povzbuzeni. Zároveň jsou tyto texty radou do života každého člověka, který z nich čerpá.

Náměty z Knihy knih byly nejčastější inspirací pro uměleckou tvorbu. Slavní umělci se snažili jeden druhého předčit ve zručnosti zobrazení daného motivu. V průběhu dějin umění nacházíme nespočet biblických vyobrazení a všechny vychází z téže knihy, ale každý umělec jim dává jinou podobu. Stačí vzpomenout, kolikrát je zobrazeno například narození Ježíše v Betlémě, nebo ukřižování a z-mrtvých-vstání Krista. Po staletí bylo Písmo vnímáno jako inspirace pro život i pro uměleckou tvorbu, zároveň díla malířů z této doby jsou vysoce ceněna.

Jedním z nejstarších příběhů je obětování Izáka. Jedná se o velmi dramatickou scénu, kdy je otec odhodlán zabít vlastního syna jako oběť Bohu. Tuto situaci zachycují například Rembrandt van Rijn, Petr Paul Rubens, William Blake.

Nový zákon je oproti Starému méně obsáhlý. Jeho poselství spočívá v obětování Božího Syna za lidstvo, popisuje Ježíšovo narození, jeho život a působení na lidi, ukřižování, následné vzkříšení z mrtvých a vystoupení na nebe. Když Ježíš chodil po zemi, vyprávěl lidem různá podobanství a vysvětloval jim tak Boží království. Návrat marnotratného syna popisuje neposlušnost a neúctu syna k otci, kdy syn si vyžádá majetek a odejde do světa, kde časem nesprávným hospodařením o peníze přijde. V době, kdy nastal velký hlad, je zaměstnán u sedláka, kde pase vepře, ale k jídlu nedostává ani to, co ta prasata. Nakonec se vrátí k otci, který ho k sobě s láskou přijme a odpustí mu. Otec v příběhu zastupuje nebeského Otce - Boha. Tento námět zobrazovali například Rembrandt van Rijn, Petr Brandl či Albrecht Dürer.

Umělci 20. století, kteří se v minulosti Bibli a jejímu poselství ve své tvorbě věnovali, byli Marc Chagall a Bohuslav Reynek. Ze současných umělců, kteří se ve své tvorbě inspirovali

biblickými náměty, jsem vybrala Václava Lamra a jeho výtvarné zpracování podobenství o marnotratném synu.

V praktické části bude na základě teoretických poznatků vytvořeno devět volných grafických listů technikou linorytu a dřevořezu ve velikosti formátu cca A4. Inspirací budou grafiky a kresby Václava Lamra s námětem návrat marnotratného syna.

I. Teoretická část

1 Bible

„Přeji si, aby bible byla přeložena do všech jazyků, aby si ji mohli přečíst nejen Skotové a Irové, ale i Turci a Arabové. Byl bych rád, aby ji prozpěvoval oráč, když jde za pluhem, a tkadlec ji notoval do rytmu svého člunku, aby poutník zapomínal na svou únavu, když se rozpomíná na její příběhy. Erasmus Rotterdamský.“³

Slovo bible pochází z latinského *biblia* a z řeckého pojmu *biblion*- knížka. Až v 2. století po Kristu je užito názvu Bible o starozákonních knihách, v Novém zákonu je o Starém zákonu mluveno jako o Písmu. Název *biblia* naznačuje, že jde o knihy, ale v církvi se ujal výraz v jednotném čísle – Bible, který poukazuje na to, že ten, kdo vedl celou knihu, je Bůh. Bible je rozdělena na 39 knih Starého zákona a 27 knih Nového zákona, každá z knih je rozdělena na kapitoly a ty na verše. Toto rozdělení textu pochází až z 13. století, důvodem je snazší orientace v textu.⁴

Dějiny Starého zákona byly odlišné od dějin Nového zákona. Kolem roku 398 před Kristem zachytil Ezdráš a jeho současníci Tóru v její současné podobě (jedná se o prvních pět knih Bible, které jsou též nazývány Pentateuch. V té době byly také sbírány výroky proroků a jejich žáků. Ty nebyly řazeny chronologicky, ale tematicky. První byli „velcí proroci“, těmi jsou Izajáš, Jeremjáš a Ezechiel.

Spisy, třetí celek, sdružuje ostatní knihy. Seznam knih byl uzavřen v letech kolem roku 100 po Kristu rabínskou akademií v Jamnii. Jedná se pouze o knihy napsané hebrejsky, mladší knihy, které známe pouze z překladu řeckého, se nestaly součástí kánonu. Tyto knihy se nazývají deuterokanonické - druhého řádu, jsou to knihy s menší vahou, než knihy kánonu. (V 19. století byly deuterokanonické knihy z protestantských Biblí vyřazené.)

Jeroným, který je autorem latinského překladu, se stal zakladatelem pozdější Vulgáty. Jeho kánon, který zahrnoval i deuterokanonické knihy, potvrdil v roce 1422 koncil ve Florencii a roku 1546 jej oficiálně přijal Tridentický koncil.

Základem textů Nového zákona byly Pavlovy listy. Některé části jeho listů byly opisované a přeposílané dalším církvim. Od druhého do čtvrtého století se utvářel Nový zákon. Justin Martyr, který žil ve 2. století, zmiňuje, že při bohoslužbách čtou čtyři evangelia. Zdůrazňuje jejich autoritu, neboť je psali ti, kteří Ježíše osobně znali.

---

³ MUSSET, Jacques. *Knihy o Bibli: Starý zákon*. Přeložil Karel ŠPRUNK, ilustroval Christine ADAM. Praha: Albatros, 1992.

⁴ [Srov.] NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník: A-P*. 3. vyd. Praha: Kalich, 1992, s. 71 – 74.

Důvodem pro sepsání novozákonního kánonu bylo, že ústní tradice není pevná, může se časem lišit od prvotního příběhu, také pohané začínají pomlouvat církev. Mnozí si evangelia a texty upravují podle vlastních potřeb. Nejlepší odpovědí na tento problém jsou písemné dokumenty. Církev se rozhodla zachovat Starý zákon a vybrat texty, u kterých je apoštolský původ jistý. Také zamítla některé texty, které byly do té doby přijímané nebo alespoň tolerované. Počátkem 3. století se situace začíná stabilizovat.⁵

Po sepsání všech spisů do jedné knihy bylo snazší držet se pevně věcí, které jsou zapsané v Bibli, také podle Bible řešit případné spory: „V otázkách víry lze držet jako pravdivé pouze to, co je ve shodě s Písmem.“⁶

První překlady Bible u nás vznikly na konci 9. století s příchodem Cyrila a Metoděje.

Z 11. a 12. století se dochovaly tzv. staročeské glosy, což jsou vpisky do latinského textu Bible. Příkladem krásně zdobených opisů latinských překladů jsou Vyšehradský kodex z 11. století a Velislavova Bible z 14. století. První souvislé překlady do staročestiny jsou žalmy a evangelia a pocházejí z 13. a 14. století.

Český překlad Bible pochází již z 60. let 14. století a jedná se o Loskoveckodráždanskou Bibli. Byla přeložena z latinské Vulgáty. Text je na vysoké úrovni a to svědčí o jazykové a kulturní vyspělosti na našem území. Litoměřicko-třeboňská Bible se nám zachovala jako jedna z mála celá a pochází z počátku 15. století. Další Bible z téhož období jsou Bible hlaholská čili emauzská a Bible olomoucká. Tyto Bible bývají řazené do tzv. první redakce.

Do druhé redakce spadají Bible, které byly revidované podle upraveného vydání latinské Vulgáty a patří sem např. Bible Bočkova, Bible Duchkova a Bible litoměřická. Následují třetí a čtvrtá redakce, kde čtvrtá redakce byla předlohou pro tištěná vydání.

Roku 1487 a 1498 vyšel Nový zákon česky v Severýnově tiskárně na Starém Městě pražském. Celá Bible měla ještě v 15. století dva překlady, a to Bibli pražskou a Bibli kutnohorskou.

V dalších stoletích se Bible plynule tiskly až do období Bílé hory. Patří sem Bible benátská, Bible Severýnova, pět vydání Bible Melantrichovy a Bible Veleoslavínova.

Nejvýznamnější překlad Nového zákona je od Jana Blahoslava, vyšel roku 1564.

---

⁵ [Srov.] GILLIÈRON, Bernard. *Bible nepadla z nebe: Strhující historie jejího zrození*. Třebenice: Mlýn, 1993, s. 106 – 112.

⁶ [Srov.] tamtéž, s. 115.

Kralický překlad Bible, který obsahuje i apokryfy, měl pět dílů, jako šestý díl byl připojen Blahoslavův překlad Nového zákona. Tento překlad bývá nazýván Šestidílka. Těchto více než čtyři tisíce stran se stalo po tolerančním patentu Josefa II. bohoslužebným čtením. Bible Kralická byla až do 60. let 20. století společnou Biblí českých a slovenských evangelíků. Poslední, třetí vydání je z roku 1613.⁷

„Počátkem 17. století vytvořil jezuitský řád překlad Bible pro římskokatolickou církev. Jmenuje se Bible svatováclavská.“⁸

Bitva na Bílé hoře českou biblickou práci tvrdě poznamenala. Nadlouho ji zastavila a bylo zničeno mnoho tisků.⁹

1. 1 Historie Bible

Starý zákon vznikl z menších částí, které byly předčítané při bohoslužbách a následně sjednocené. Mojžíš napsal Knihu zákona a dal ji uložit do truhly smlouvy. Tuto knihu doplnil Jozue dalšími dodatky, dále i Samuel přidal ustanovení o správě království. I proroci dali zaznamenat své výroky. V období babylonského zajetí kněží shromáždili vše, co znali z paměti i co měli s sebou, ve větší celky a ústní tradice proměnili v psané dokumenty. Tak vznikly tři části Starého zákona – Zákon (také Thora nebo Pentateuch), Proroci a Spisy.

Vymezení, že některé knihy se dostaly do kánonu Starého zákona a jiné nikoli, souvisí s dlouhým vývojem bohoslužebného řádu. V prvním předkřesťanském století bylo již Písmo danou a pevně stanovenou posvátnou veličinou.

Kánon Nového zákona vznikl jako svědectví apoštolů, kteří svědčili o Ježíšově životě, jeho učení, příbězích a skutcích. Nerozlučnou složkou svědectví apoštolů bylo, že Ježíš Kristus zemřel i vstal podle Písma, kterým se rozumí starozákonní kánon. Nejprve bylo svědectví apoštolů ústní, ale apoštolové také psali. Vždy to bylo z konkrétních podnětů a pastýřských potřeb, účelem nebylo psát součást sbírky knih, která by byla postavena na roveň Starého zákona. Většinou se jednalo o dopisy, které měly být předčítány ve společném shromáždění. V 1. polovině 2. století měla církev celou řadu spisů a apoštolských listů, až do roku 150 nebyla jasná dělicí čára, která by odlišovala závazné

---

⁷ [Srov.] FOUILLOUX, Danielle. *Slovník biblické kultury*. Přeložil Jan BINDER. Praha: EWA Edition, 1992, s. 17–18.

⁸ DONEY, Meryl. *Jak k nám přišla Bible: Příběh knihy, která změnila svět*. Praha: SPN, 1993, s. 13.

⁹ [Srov.] FOUILLOUX, Danielle. *Slovník biblické kultury*. Přeložil Jan BINDER. Praha: EWA Edition, 1992, s. 17–18.

spisy od obsahově méněcenných. Přibližný kánon novozákonních knih byl vytvořen někdy mezi lety 150 – 180. Ale ustálení na 27 spisech pochází až z roku 397. Nový zákon byl tedy připojen ke Starému zákonu. Správně by se mělo mluvit o Staré a Nové smlouvě, přičemž přídomek „starý“ připojila křesťanská církev po vytvoření Nového zákonu. Židé tento přívlastek neužívají.¹⁰

„Bible je knihou svědectví o Bohu a jeho činech ke spáse člověka. Musí být tedy přijímána jako svědectví. V Bibli nemluví Bůh přímo, nýbrž prostřednictvím lidí. Každá její kniha vydává toto svědectví svým způsobem, ale všechny vycházejí z jednoho předpokladu: že Bůh uzavřel smlouvu s člověkem (proto už v názvu obou částí Bible je slovo – smlouva – diathéké), že nás vyvolil, vysvobodil z otroctví a jednou toto vykoupení slavně dokoná. Ale už před tímto konečným vykoupením nám dává svého Ducha, své Slovo a svá přikázání, abychom mohli na tomto světě žít ve víře, poslušnosti a lásce. Pro nás pak poselství o smlouvě Boží znamená poselství o Ježíši Kristu. Starý zákon mluví o smlouvě Boží přímo, o Ježíši Kristu nepřímě. Ale v obou smlouvách jde o Boha, který vykupuje člověka.“¹¹

1. 2 Obsah Bible a popis knih

Bibli tvoří dvě knižní sbírky, a to Starý a Nový zákon. Starý zákon se dále dělí na Tóru neboli Pentateuch, Proroky, Spisy. Některé Bible obsahují ještě knihy deuterokanonické neboli apokryfy. Starý zákon bez apokryfů obsahuje třicet devět knih. Nový zákon tvoří dvacet sedm knih: čtyři evangelia, skutky neboli popis historie šíření evangelia, dvacet jedna dopisů neboli epištol a jednu knihu Zjevení Ježíše Krista.

Některé starozákonné texty jsou psány aramejsky, což byl jazyk užívaný na Blízkém východě od 5. století př. n. l., a knihy deuterokanonické se dochovaly řecky. Ostatní knihy Starého zákona jsou psány v hebrejštině. Knihy novozákonné jsou původně psány v řečtině, což byl jazyk užívaný v celé východní oblasti kolem Středozemního moře. Nejstarší knihou Bible je Amos, dochovaný z 8. století před Kristem. Izraelci totiž znovu a znovu texty přepisovali. Nejmladší knihou je Druhý list Petrův psaný kolem roku 125 po Kristu. Bible je tedy psaná téměř jedno tisíciletí.¹²

---

¹⁰ [Srov.] NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník: A-P*. 3. vyd. Praha: Kalich, 1992, s. 71 –74.

¹¹ Tamtéž, s. 74 – 75.

¹² [Srov.] GILLIÉRON, Bernard. *Bible nepadla z nebe: Strhující historie jejího zrození*. Třebenice: Mlýn, 1993, s. 6 –7.

Dokud Hebrejové neznali písmo, vše se předávalo ústně, a to jak rodinné vzpomínky, tak zákony a pravidla. Z nich vznikají první texty.

Ve 13. století př. n. l. si Hebrejci osvojují abecedu. Vše, co se doposud jen vyprávělo, je nyní zachyceno písemně.¹³

První kniha Bible je Genesis. Popisuje stvoření světa, hřích člověka a vyhnání z ráje. O několik generací dále se setkáváme s Abrahamem, který má zaslíbení od Hospodina, že bude mít syna. V určený čas se mu narodí Izák, ten je otcem Jákoba, který měl dvanáct synů. Jeden z-nich, Josef, byl prodán svými bratry do Egypta, prožil tam asi deset let jako otrok, dokonce zavřený ve vězení. Pak se z něj ale stává vysoko postavený muž, je druhý nejmocnější v Egyptě po faraonovi. Jak Bůh Josefovým prostřednictvím předpověděl, Egypt a celý svět zažívá sedm let hojnosti, prozíravý Josef nechává část zásob ukládat. Po sedmi letech hojnosti nastává sedm let hladu. Do Egypta přichází lidé z daleka, aby nakoupili potravu, také Josefovi bratři přichází. Po určité době jim Josef dokazuje, že je jejich bratrem. Za Josefem do Egypta přijíždí všichni členové Jákobovi rodiny.

Jákobovi, který dostal od Hospodina jméno Izrael, se v Egyptě dobře daří, Hospodin mu žehná a jeho rod se velmi rozmnožil. Druhá kniha Exodus popisuje, jak egyptský faraó, který už nezná Josefa, začne Izraelce utlačovat. Izraelci jsou v Egyptě po čtyři sta let. Pak se narodil Mojžíš. Kvůli nařízení, že musí být všichni izraelští chlapci po narození usmrceni, je po tři měsíce schováván a pak je puštěn v ošatce po řece. Nalezne ho faraonova dcera a ujme se ho. Mojžíš vyrůstá ve faraonově domě, ale pak vidí, jak je jeho lid utlačován. Zastane se Izraelce, kterého Egyptan bije. Egyptana zabije a ze strachu před hněvem faraonovým utíká. Do svých osmdesáti let žije jako cizinec v midiánské zemi. Potom je Hospodinem, který se mu zjevil v hořícím keři, poslán zpět do Egypta. Na faraonovi vymáhá propuštění svého lidu, faraon se zatvrdí a nechce lid propustit. Hospodin na egyptskou zemi sesílá deset egyptských ran, teprve při desáté ráně, kdy v Egyptě zemře vše prvorozené, faraó propouští Izrael. Izrael se raduje a odchází, ale faraó chce zastavit prchající lid a vypraví za ním bojovníky na koních a povozech. Izraelci jsou uvězněni mezi Rudé moře a faraonovo vojsko, které je za nimi. Mojžíš na Hospodinův příkaz udeřil do vody svou holí, voda se rozestoupila a Izraelci prošli suchou nohou. Potom Mojžíš znovu udeřil do vody a ta se zavřela nad Egyptany, kteří se v ní utopili i s koňmi a vozy.

Následuje cesta pouští. O Izraelce se Hospodin stará, mají vodu, která na Mojžíšův příkaz vytryskla ze skály. Mají i potravu, každé ráno (kromě soboty) byly na zemi malé bílé

---

¹³ [Srov.] tamtéž, s. 13 – 14.

lupínky, Izraelci se ptali „Man hů?“ což znamená – „Co to je?“ Hospodin je vedl přes poušť, vedl je do země, kterou zaslíbil dát Abrahamovým potomkům. Do země bylo vysláno dvanáct zvěďů, když se vrátili, říkali, že země je dobrá a úrodná, všemu se tam dobře daří, ale jsou tam opevněná města a obří. Tak to říkalo deset zvěďů z dvanácti. Za trest, že takhle mluvili a všechen lid se k nim přidal, nechal je Hospodin putovat čtyřicet let po poušti, dokud nezemřela celá generace od dvaceti let výše, vyjma těch dvou zvěďů, kteří o zemi říkali, že je dobrá, a spoléhali se na Hospodina, že co slíbil, to splní. Jejich jména jsou Jozue a Káleb.

Knihy Leviticus, Numeri a Deuteronomium popisují roky na poušti, výčet všech příkazů a povinností. Také několik vzpour proti Hospodinu a proti Mojžíšovi. Izraelci také dostávají Desatero, což je deset přikázání, porušení se trestá smrtí.

Knihy Jozue vykresluje dobytí Zaslíbené země a její rozdělení podle rodů.

Knihy Soudců až Druhá Samuelova popisuje události, války a životy lidí v době, kdy Izrael soudili soudcové.

První Královská až Druhá Paralipomenon mluví o vládě králů, které si lid vyžádal místo soudců.

Proroci Ezdráš a Nehemjáš sepsali babylonské zajetí a opětovné vytvoření jeruzalémských hradeb, které babylonský král dal zničit.

Knihy Ester líčí život židů v babylonském zajetí. Hebrejská dívka Hadasa, neboli Ester, je vzata do královského paláce jako manželka pro babylonského krále. Zabránil vyhlazení národa protože se zastane svého lidu, který má být na příkaz krále vyhlazen. V tomto období vzniká velký židovský svátek púrím jako připomenutí záchrany izraelského lidu.

Jób je příběh o muži, který byl před Hospodinem spravedlivý. Hospodin dopustil, že byl uvržen do těžkostí, aby se vyzkoušela jeho věrnost. Byl zkoušen velmi tvrdě, všechny jeho děti zemřely, přišel o všechnu majetek a i rodina se od něj odvrátila. Jen čtyři přátelé k němu přišli a snažili se ho přesvědčit, že si to způsobil sám, že za všechnu bolest zodpovídá jen svým zlým chováním. On jim odpovídá, že není nic zlého, čeho by se dopustil. Nakonec promluví sám Hospodin a zastane se Jóba, který zůstal věrný i v takové zkoušce. Vrátil mu všechnu jeho majetek a dal mu dlouhý věk. Jób měl pak tři dcery a sedm synů.

Žalmy a Píseň písní jsou poezie.

Následují proroci – Izajáš, Jeremjáš, Pláč (kniha psaná Jeremjášem), Ezechiel, Daniel, Ozeáš, Jóel, Ámos, Abdiáš, Jonáš, Micheáš, Nahum, Abakuk, Sofinjáš, Ageus, Zacharjáš, Malachiáš.

Nový zákon začíná evangelií, a to podle Matouše, Marka, Lukáše a Jana. Ta popisují život Ježíše Krista na zemi. Každé evangelium je v něčem jiné, podle toho, jak danou situaci prožíval pisatel evangelia. Určité příběhy v některých evangeliích chybí, důvodem může být to, že pisatel nebyl v danou dobu přítomen.

Skutky navazují z historického hlediska na evangelia. Jejich pisatelem je Lukáš, který je také autorem Lukášova evangelia. Skutky popisují vznik a rozvoj církve, pronásledování křesťanů (poprvé tak byli učedníci Ježíše Krista nazváni v Antiochii).

Následují dopisy, které psali Pavel, Jakub, Jan, Juda a Petr. Většinou jsou adresované určitým církvím, které vznikaly v prvním století. Některé dopisy, jako např. První a Druhý list Timoteovi, jsou adresovány konkrétní osobě. Pisatelé v dopisech povzbuzují, varují i napomínají a starají se tak o lidi, kteří jim byli svěřeni do péče.

Poslední knihou Bible je Zjevení Janovo. Jan, který je autorem Janova evangelia byl zajatcem na ostrově Patmos. Tam se mu dostalo zjevení Ježíše Krista. Vše, co ve Zjevení popisuje, je předpověď budoucích situací, z nichž některé se už naplnily.

1. 3 Obětování Izáka

Tomuto příběhu předchází zaslíbení, které dal Bůh Abrahamovi. Bůh Abrahamovi slíbil, že se jemu a Sáře narodí dítě, ze kterého vzejde dvanáct knížat. Abraham i Sára byli velmi pokročilého věku, Abrahamovi bylo sto let a Sáře devadesát. A ačkoli byli tak staří, v určený čas se jim narodil syn Izák.

Po těch dnech Bůh Abrahama zkoušel. Řekl, aby šel do země Mórija a tam mu Izáka obětoval jako zápalnou oběť. Časně ráno Abraham vstal, osedlal osla, vzal s sebou dva své služebníky a svého syna Izáka, připravil dříví a vydal se na místo, které mu Bůh ukázal. Třetího dne došli na dohled od místa, o kterém Abraham dostal pokyn, služebníky a osla nechal čekat a s Izákem se vydal dál. Služebníkům řekl, že se pokloní Bohu a vrátí se zpět. Potom vzal dříví a naložil ho na svého syna Izáka, vzal s sebou také oheň a nůž. Izák se ptal

svého otce, kde je beránek, kterého budou obětovat. Abraham mu odpověděl, že Bůh si beránka k oběti opatří.

Když došli na místo, Abraham postavil oltář, připravil dříví, svázal svého syna Izáka a položil ho na oltář na dříví. Pak vzal nůž, aby svého syna zabil. Vtom na něho zavolal Hospodinův anděl z nebe: „Abrahame, Abrahame!“ Odpověděl: „Tady jsem“. Anděl řekl: „Nezabíjej svého chlapce, protože jsem poznal, že jsi bohobojný a že bys mi neodepřel svého jediného syna.“ Abraham vzhlédl a uviděl berana, který se za rohy chytil v houštině. Toho obětoval v zápalnou oběť místo svého syna. Abraham pojmenoval to místo: Hospodin opatří.

Hospodinův anděl zavolal na Abrahama podruhé a řekl: „Protože jsi mi neodepřel svého jediného syna, jistě tě požehnám a velice tě rozmnožím. Tvých potomků bude jako nebeských hvězd a písku na mořském břehu.“ Pak se Abraham navrátil ke svým služebníkům a vydali se zpět do Beer-šeby.¹⁴

Abraham se původně jmenoval Abram, což znamená Vznešený otec. V devadesáti devíti letech se mu ukázal Hospodin a řekl mu, že se už nebude jmenovat Abram, ale Abraham, což znamená Otec množství a stane se otcem mnohých národů.¹⁵

První část svého života prožil Abram se svým otcem a bratry v Kaldejském Uru. Oženil se se svou polosestrou Saraj. Pak odešli do Cháranu. Hospodin řekl Abramovi, aby odešel do země, kterou mu ukáže. Bůh Abrama vedl do kanaánské země. Byl Bohem ujištěn, že toto území bude dáno jeho potomkům. Když nastal hlad, odešel do Egypta. Faraó, který byl přesvědčen, že Saraj je Abramovou sestrou, jak sám Abram tvrdil, si ji vzal k sobě do paláce k ostatním svým ženám. Bůh mu ale přikázal, aby ji vrátil jejímu manželovi, což udělal. Navíc dal Abrahamovi mnoho darů. Podobná situace se opakovala v Gerar s králem Abimelechem.

Z Egypta se vrátil opět do Palestiny. Abraham putoval se svým synovcem Lotem, ale protože oba měli mnoho majetku a jejich pastýři se mezi sebou přeli, došlo k jejich rozdělení. Lot si vybral úrodnější krajinu jordánskou, Sodomu, a Abraham se usadil u Háje Mamre, který je v Hebronu a postavil tam oltář Hospodinu. Zde setrval asi 20 let a dostal zde zaslíbení, že jeho potomci obdrží Palestinu v dědictví.

---

¹⁴ [Srov.] Bible: český studijní překlad. Přeložil Michal KRCHŇÁK, přeložil Antonín ZELINA, přeložil Pavel JARTYM. Praha: KMS, 2009, s. 35–36.

¹⁵ [Srov.] Bible: překlad 21. století. Praha: Biblion, 2009, s. 16.

Jeho manželství se Saraj bylo bezdětné, a tak Abram v 86 letech zplodil syna z otrokyně Hagar. Narodil se mu syn Izmael. Ve sto letech se Abrahamovi (v devadesáti devíti letech Bůh změnil jeho jméno i jméno jeho manželky) narodil syn ze Sáry – Izák. Bůh uzavřel s Abrahamem smlouvu, na jejíž znamení byla nařízena obřizka všem Abrahamovým potomkům. Abraham také podstoupil zkoušku, při které měl obětovat svého syna Izáka. Sára zemřela ve věku 127 let a Abraham se po její smrti znovu oženil, a to s Keturou, která mu porodila šest synů.¹⁶

Abrahamův syn Izák byl prvorozeným synem zaslíbení. „V době patriarchů bývalo dědictví rozděleno pouze mezi syny legitimní ženy, nejstarší z nich obdržel největší díl, stal se hlavou širší rodiny s povinností pečovat i o ženy. Synové ženin bývali podělováni dary.“¹⁷ Prvorozený syn zaujímá po otcově smrti jeho místo včetně všech jeho náboženských povinností. Má také povinnost postarat se o svou matku a sourozence. Bůh Abrahamovi slíbil, že z Izáka bude veliký národ, potom ale Bůh žádá, aby Abraham svého syna obětoval. Zvyk první oběti je znám u mnoha přírodních kmenů, oběti takto přinesené jsou výrazem uznání božské svrchovanosti,¹⁸ je to první lidská oběť, kterou Bůh požaduje. (I dále ve Starém zákoně setkáváme s obětmi, ale vždy se jedná o prvorozené z dobytka nebo úrody. Obětované muselo dále být bez vady. V Mojžíšově zákoně mají Izraelci velmi dlouhý seznam toho, jak správně obětovat. Oběti byly také různé, na každou situaci byl popsán specifický postup přípravy oběti. Druhý případ, kdy se setkáváme s tím, že Bůh si žádá lidskou oběť, je Ježíšovo obětování se za lidi. Ve všech ostatních případech bylo pro Izraelce zakázáno obětovat lidské oběti, místo prvorozených bylo vždy obětováno zvíře.) Abraham poslušně jde vykonat oběť. Věří, že Bůh může křísit mrtvé. Odchází obětovat na horu, která je vnímána jako místo, které je Bohu nejbližší. Jak ve Starém zákoně, tak v Novém je hora místem setkávání se s Bohem.¹⁹ (Zde se jednalo o horu Moria, dnes pravděpodobně Chrámová hora v jeruzalémském Starém Městě.) V poslední chvíli je zastaven andělem, který zabraňuje Abrahamovi Izáka zabít, protože Bůh se již přesvědčil o Abrahamově oddanosti.

Andělé jsou Boží poslové a v příběhu Abrahama se vyskytují velmi často. Zastupují Hospodina, kterého nikdy nikdo neviděl, a v Bibli to jsou poslové, kteří vyřizují Boží vůli. Ve Starém zákoně je o nich mnoho zmínek, například v knize proroka Daniela. V Novém zákoně

---

¹⁶ [Srov.] NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník: A-P*. 3. vyd. Praha: Kalich, 1992, s. 5 – 6.

¹⁷ Tamtéž, s. 123.

¹⁸ [Srov.] ROYT, Jan. *Slovník biblické ikonografie*. Praha: Karolinum, 2006, s. 208.

¹⁹ [Srov.] tamtéž, s. 70.

se s andělem setkáváme na začátku evangelia, v Lukášově evangeliu anděl Gabriel oznámil knězi Zachariášovi, že se mu s manželkou narodí syn a bude se jmenovat Jan. Potom byl anděl Gabriel poslán k Marii do Nazaretu, které zvěstoval narození Ježíše. Pastýři se skrze anděly dovídají o narození Ježíše. I dále se s anděly setkáváme, například po pokušení na poušti k Ježíši přistoupili andělé, aby ho obsluhovali. Když byl Ježíš vzkříšen, setkáváme se u hrobu s anděly, kteří ženám oznamují, že Ježíš je živý.

V příběhu obětování Izáka anděl promluví k Abrahamovi podruhé a upozorní ho na berana, který se chytil za rohy do křoví. Beránek a beran byli ve starověku nejčastějšími obětními zvířaty. „V Bibli je poddajnost ovce a její závislost na pastýři obrazem člověka k Bohu.“²⁰

Beránek byl ve starověku nejčastějším obětním zvířetem, býval obětován za hříchy lidu. V příběhu o obětování Izáka je beránek předobrazem smrti Krista, jehož obět byla zástupnou obětí za lidi. Ježíš Kristus bývá zobrazován jako beránek, v Novém zákoně o něm mluví Jan Křtitel: „Hle, Beránek Boží, který snímá hřích světa!“ (Janovo evangelium, 1. kapitola, 29. verš.)²¹

1. 4 Návrat marnotratného syna

Český studijní překlad nazývá příběh O ztraceném synu. Toto podobenství vypráví Ježíš svým učedníkům i všem lidem, kteří k němu přišli.

Je v něm otec, který měl dva syny. Ten mladší řekl otci, aby mu dal díl majetku, který na něj připadá a odešel do světa. Žil rozmařilým způsobem a brzy vše utratil. V té době nastal v zemi hlad a on začal mít nouzi. Šel do služby a pásal na poli vepře. Měl takový hlad, že by se chtěl nasytit alespoň tím, co žrali ti vepři, ale nedostával ani to. Podíval se na to, jak žije a řekl si: „Tolik služebníků má v domě mého otce jídlo nazbyt a já tu umírám hlady! Půjdu ke svému otci a řeknu mu: Otče, zhřešil jsem proti nebi i proto tobě. Nejsem již hoden nazývat se tvým synem. Nech mě u sebe sloužit.“ Vstal a šel ke svému otci. Už z dálky ho jeho otec viděl přicházet a bylo mu ho líto. Běžel mu naproti, padl mu kolem krku a zlíbal ho. Syn mu řekl: „Otče, zhřešil jsem proti nebi i před tebou. Nejsem již hoden se nazývat tvým synem.“ Otec však řekl svým služebníkům, ať přinesou to nejlepší roucho a oblečou ho a na

---

²⁰ LURKER, Manfred. *Slovník biblických obrazů a symbolů. Přeložil Růžena DOSTÁLOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1999, s. 28.*

²¹ *Bible: překlad 21. století. Praha: Biblion, 2009, s. 1362.*

ruku ať mu dají prsten a na nohy sandály. Ať připraví tučné tele a radují se, protože jeho syn byl mrtvý a ožil, ztratil se a zase je nalezen.

Otcův starší syn byl na poli. Když se vracel do domu, uslyšel hudbu a tanec a ptal se, co to znamená. Služebník mu oznámil, že se vrátil jeho mladší bratr a otec pro něj nechal porazit vykrmené tele a raduje se, že ho má zpět živého. Starší syn se rozhněval a nechtěl ani jít domů. Jeho otec za ním přišel a začal mu domlouvat, on ale svému otci odpověděl: „Tolik let ti sloužím a nikdy jsem neporušil jediný tvůj příkaz, ale nikdy jsi mi nedal ani kůzle, abych se poveselil s přáteli. Ale když přišel tenhle tvůj syn, který prožral tvůj majetek s nevěstkami, dal jsi pro něj porazit vykrmené tele.“ Otec mu odpověděl: „Synu, ty jsi stále se mnou, a všechno, co je mé, je tvé. Ale bylo na místě slavit a radovat se, protože tento tvůj bratr byl mrtev, a ožil, ztratil se, a byl nalezen.“²²

Toto podobenství vypráví Ježíš lidu, aby mu přiblížil Boží království. Není pochyb o tom, že otec v podobenství představuje nebeského Otce – Boha.

Od dob praotců byl hlavou rodiny otec a měl zvláštní postavení a autoritu jako pán rodiny. Ale výraz, který je užíván pro otce, není shodný s pozicí despoty, jde vždy o duchovní autoritu dané pospolitosti, ve které se soustřeďuje rodinná autorita. Otec je hlavou rodiny a za jeho činy někdy nese vinu i vzdálené potomstvo, zároveň požehnání od Hospodina se s ním přenášelo na celou rodinu. Otec byl ten, který v rodině obětoval, a vzpoura proti němu byla přímo vzpourou proti samotnému Bohu. Neposlušnost na rodičích byla velmi přísně trestána, podle zákona měl být syn v případě, že opakovaně neposlouchá rodiče a je vzpurný, vydán na smrt – ukamenován. V Novém zákoně jsou otcové napomínáni, aby své děti nedráždili k hněvu, a mají hledět na svého nebeského Otce. Syn, který byl vzpurný a neposlušný svým rodičům, není způsobilý, aby se jednou stal hlavou své rodiny.

Otcem může být nazván i vzdálený předek. V duchovním náboženství Izraelců je pojem Boží otcovství naprosto odlišen od otcovství fyzického. Člověk byl stvořen k obrazu Božímu, je to věc milosti. Bůh je otcem Izraelců, ale vztahuje se to na Izraelce jako na celek. Ježíš učí izraelský národ znát Boha jako otce všech, ale se zaměřením na každého zvlášť. Tento dokonalý Otec odpouští hříchy, slyší prosby a pečuje o své děti, a to jak o dobré, tak i o zlé. Zároveň ale vyžaduje poslušnost a soudí ty, kdo se neřídí příkladem jeho dokonalosti. Ježíš učil, že víra není něco, čeho by bylo možno dosáhnout skutky, víra je dar. Ježíš svou

---

²² [Srov.] Bible: český studijní překlad. Přeložil Michal KRCHŇÁK. Praha: KMS, 2009, s. 1257 – 1258.

smrtí vydobyl právo všem lidem, aby mohli být syny Božími, ale podmínkou je přijetí Ježíše Krista a víra v jeho jméno.²³

Nejstarší syn po otci dědil dvojnásobek toho, co jeho bratři. Dědictví přechází z otce na syna až po otcově smrti. V podobenství o ztraceném synu mladší syn zaujímá postoj, který svědčí o tom, že jeho otec je pro něj už mrtev a vyžaduje svůj díl dědictví. Odchází do světa, kde jmění utrací, a když nastane v zemi hlad, vstupuje do služby a pase vepře.

Prase je v Izraeli považováno za nečisté zvíře, je symbolem nenasytnosti, žádostivosti a lenosti.²⁴ Izraelci měli zakázáno jíst vepřové maso z náboženských důvodů – pohanské národy měly vepře jako obětní zvíře.²⁵ Místo, kde mladší syn sloužil, bylo s největší pravděpodobností pohanské a pást vepře byla pro Izraelce velká ostuda. Mladší syn musel dojít až tak daleko, že toužil naplnit si břicho tím, co žrala ta prasata, než byl ochoten přiznat si, že udělal chybu. Pak teprve začal přemýšlet o tom, že i kdyby byl u svého otce sluhou, měl by se nesrovnatelně lépe. Pýchu, která byla na začátku příběhu z jeho chování patrná, vystřídala hluboká pokora. Vrací se za svým otcem. Vrací se jako zničený, ponížený člověk, který nemá daleko od smrti hladem a žádnou z těchto skutečností nemůže zakrýt. Ví, že zhřešil proti svému otci i proti nebi, ale přichází, aby byl alespoň sluhou u svého otce.

Otec ho už vyhlížel, věřil totiž v jeho návrat. Když otec svého syna spatří, běží mu naproti, obejmě ho a zasype ho polibky. Políbení přesahuje pouhou formální oblast. Mívá význam sjednocení a bývá výrazem úcty. Polibek byl také znamením příslušnosti k nějakému svazku. Polibek s objetím byl pozdravem mezi sobě rovnými. Polibek je sám o sobě projevem náklonnosti a oddanosti.²⁶

Otec nařizuje, aby jeho synu donesli nejlepší šaty a na ruku mu navlékli prsten a obuli ho. Oblečení bylo výrazem postavení, které daný člověk užívá. V Novém zákonu je mluveno o spasení jako o něčem, co se má obléct, dále křest znamená oblečení do nového života. Křesťan je v Ježíše Krista oblečen tím, že v něj uvěří a dá se pokřtít.²⁷

Prsten byl důležitým vlastnictvím každého vznešeného člověka. Byl to odznak hodnosti a zámožnosti.²⁸ Dát někomu prsten znamenalo dát mu plnou moc a důvěru.

---

²³ [Srov.] NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník: A-P*. 3. vyd. Praha: Kalich, 1992, s. 570 – 572.

²⁴ [Srov.] HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Přeložil Allan PLZÁK. Praha: Mladá fronta, 1991, s. 372.

²⁵ [Srov.] NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník: A-P*. 3. vyd. Praha: Kalich, 1992, s. 1184 – 1185.

²⁶ [Srov.] LURKER, Manfred. *Slovník biblických obrazů a symbolů*. Přeložil Růžena DOSTÁLOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1999, s. 197 – 198.

²⁷ [Srov.] NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník: A-P*. 3. vyd. Praha: Kalich, 1992, s. 524.

²⁸ [Srov.] *tamtéž*, s. 731.

V Genesis 41, 42 dává faraó Josefovi svůj pečetní prsten a oblékl mu kmentové roucho a na krk mu dal zlatý řetěz.²⁹ V knize Ester ve třetí kapitole dává král Xerxes Hamanovi svůj pečetní prsten, dává mu tím plnou moc, aby jeho jménem napsal všem provinciím, že Židé mají být vyhubeni.³⁰ V Novém zákoně se prsten objevuje jako odznak důstojnosti. Tím, že dá otec synu prsten, ho dosazuje zpět do jeho synovských práv. Prsten je také symbolem věrnosti.³¹

1. 5 Biblické symboly v popsanych příbězích a jejich význam

Hora, v náboženství je vnímána jako místo, které je blíže Bohu. Stejně jako pohled vzhůru je vnímán jako pohled k Bohu, který sedí na nebesích. V Písmu je mnoho zmínek o tom, že místo, na kterém se Bůh setkává s člověkem, je hora. Lidé vyhlíží pomoc na pahorcích, odkud očekávají Boží pomoc. V Novém zákoně je hora místo, na kterém Ježíš káže k lidem. Na hoře si vyvolil dvanáct učedníků, také rozmnožení chlebů proběhlo na hoře. Ježíš se chodil modlit na Olivovou horu a na hoře Golgotě byl postaven jeho kříž. Hora je místem setkání člověka a Boha.³² Hora je symbolem věčnosti, stálosti a namáhavých životních cest.³³

Beránek je ve starověkých obřadech Blízkého východu obětním zvířetem. Zároveň je to symbol Krista, který se obětoval. Nahrazení Izáka beranem je předobrazem Kristovy zástupné oběti za lidstvo.³⁴ V aramejštině se používal stejný výraz pro beránka i pro služebníka.³⁵

Oheň byl symbolem dobrého i zlého. Stejně jako je oheň užitečný pro světlo a teplo, tak je i nebezpečný. Zároveň byl oheň vnímán jako očišťující síla. V Bibli je k ohni

---

²⁹ [Srov.] Bible: překlad 21. století. Praha: Biblion, 2009, s. 49.

³⁰ [Srov.] tamtéž, s. 568.

³¹ [Srov.] LURKER, Manfred. Slovník biblických obrazů a symbolů. Přeložil Růžena DOSTÁLOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1999, s. 206.

³² [Srov.] LURKER, Manfred. Slovník biblických obrazů a symbolů. Přeložil Růžena DOSTÁLOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1999, s.70 – 71.

³³ [Srov.] NOVOTNÝ, Adolf. Biblický slovník: A-P. 3. vyd. Praha: Kalich, 1992, s. 215.

³⁴ [Srov.] HALL, James. Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění. Přeložil Allan PLZÁK. Praha: Mladá fronta, 1991, s. 76.

³⁵ [Srov.] NOVOTNÝ, Adolf. Biblický slovník: A-P. 3. vyd. Praha: Kalich, 1992, s. 65.

přirovnáván Bůh a jeho hněv je popisován jako oheň Božího rozhořčení.³⁶ Oheň symbolizuje Boží přítomnost a jeho moc.³⁷

Oběť jako snaha o odčinění viny. Většinou se jednalo o jídlo nebo rituálně zabitě zvíře, obvykle ovce či vůl. Zvířeti bylo podříznuté hrdlo a krev z něj byla vylita na oltářní oheň nebo jí byli pokropeni účastníci obřadu.³⁸ Oběť znamenala výměnu, člověk chce něco přijmout a tak obětuje svému Bohu. Oběť může být prosebná i děkonná. Obětovalo se většinou to nejlepší, prvotiny úrody, prvorozená zvířata, ale i prvorození lidé. Bůh Izraelitů očekával, že se před ním jeho lid neobjeví s prázdnou, Izraelité měli přikázáno přinést prvotinu ze své úrody. Vše prvorozené patřilo Hospodinu. Oběť je symbolem toho, že člověk si nejvíce cení Boha a je mu cele vydán. Lidé mohli být obětováni i celoživotním zasvěcením do služby Bohu. Ale většina obětí měla formu zástupného usmrcení.³⁹ První oběť se vyskytuje již u synů Adama a Evy – Kain a Abel oběťují Hospodinu. Oběť poukazuje na touhu po obecenství s božstvem. Ale jsou oběti, které jsou darem božstvu, za účelem získání přízně. Ve Starém zákoně jsou rozlišené oběti dobrovolné, oběti chvály, oběti mokré, ohnivé, pokojné, suché, večerní, oběti vzhůru pozdvižení, oběti za hřích a za vinu.⁴⁰

Andělé ve Starém zákoně ohlašují tajemství. Jsou to Boží poslové, vykonávají jeho vůli. Chrání Hospodinův lid před nepřáteli a pomáhají vyhrát bitvy. V Novém zákoně se andělé stávají zvěstovateli dobrých zpráv.⁴¹ Slovo pochází z řeckého *angelos*, což znamená posel. Ve starém Řecku tak byl zván každý, kdo nesl nějakou zprávu. Jednalo se o prostředníky mezi božstvem a lidmi. Ve Starém zákoně slovo *mal'ak* znamená posla nebeského, ale i lidského. Stejným slovem, jakým jsou označeni andělé, bývají nazýváni i proroci a kněží. Bývají označováni jako synové Boží a božské bytosti. Nikde jim ale není prokazována božská úcta. Bible na některých místech mluví o andělu Božím a vzápětí o samotném Bohu a čtenáři není jasné, o koho se jedná. Výrazné je to v příběhu o Abrahamovi. V Novém zákoně se objevují ve významných okamžicích, které se týkají Ježíšova života. Můžeme se s nimi setkat např. u zvěstování Marii, u ohlášení narození

---

³⁶ [Srov.] LURKER, Manfred. Slovník biblických obrazů a symbolů. Přeložil Růžena DOSTÁLOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1999, s. 170.

³⁷ [Srov.] NOVOTNÝ, Adolf. Biblický slovník: A-P. 3. vyd. Praha: Kalich, 1992, s. 65.

³⁸ [Srov.] HALL, James. Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění. Přeložil Allan PLZÁK. Praha: Mladá fronta, 1991, s. 306.

³⁹ [Srov.] LURKER, Manfred. Slovník biblických obrazů a symbolů. Přeložil Růžena DOSTÁLOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1999, s. 164–165.

⁴⁰ [Srov.] NOVOTNÝ, Adolf. Biblický slovník: A-P. 3. vyd. Praha: Kalich, 1992, s. 517–519.

⁴¹ [Srov.] ROYT, Jan. Slovník biblické ikonografie. Praha: Karolinum, 2006, s. 18.

Mesiáše andělům, u pokušení na poušti, při zápasu v zahradě Getsemanské, u vzkříšení. Také v knize Skutků apoštolských se můžeme s anděly několikrát setkat.⁴²

Otcem je v Bibli nejčastěji označován Bůh, který nás stvořil jako své děti. Titul otec vyjadřuje především hluboký vztah, který Bůh má k nám. V Novém zákoně je zmínka i o výchově, kterou otec usměrňuje svého syna. To, že je člověk synem Božím, je výhradně milost. Bůh se stal Otcem Izraelovým, ale jedná se o Izrael jako celek, ne jen o člověka, který nesl jméno Izrael. Ježíš v Novém zákoně učí, že Bůh je Otec, který se skrze Ježíše Krista obrací na každého člověka. Tento Otec je vzorem dokonalosti, odpouští hříchy, pečuje o své děti a vyslýchá prosby. Také ale vyžaduje, aby mu děti byly podobné.⁴³

Syn ve Starém zákoně byl cele odkázán na rozhodnutí svého otce, pokud otec udělal dobré rozhodnutí, měl z toho prospěch i syn a naopak. V Novém zákoně je syn tím, kdo si může svou cestu zvolit. Není už závislý na otcově rozhodnutí, ale zodpovídá sám za sebe. Také Ježíš dává každému možnost se rozhodnout. Je kladen důraz na to, že rozhodnutí jít za Ježíšem může učinit každý jen sám za sebe.

V Bibli je několik významů pro slovo syn – označení přímého a vzdálenějšího mužského potomka, také starší člověk nazývá synem toho, nad kým má autoritu (jednalo se zejména o učitele oslovujícího své žáky jako syny), bývá tak označován duchovní původ a příslušnost.⁴⁴

Vepř je ve Starém zákoně nečisté zvíře. Je atributem nenasytosti, žádostivosti a lenosti.⁴⁵ V Novém zákoně Ježíš k sviním přirovnává lidi, kteří znevažují Boží učení. V křesťanství je vepř především symbolem hříchu.⁴⁶

Prsten v souvislosti s kruhem je symbolem věčnosti. Výsadu nosit prsten měli jen svobodní lidé. Prsteny také vyjadřovaly plnou moc, pokud si panovník sňal prsten a někomu jej předal, dával mu tím plnou moc jednat v jeho jménu. Také to byl odznak

---

⁴² [Srov.] NOVOTNÝ, Adolf. Biblický slovník: A-P. 3. vyd. Praha: Kalich, 1992, s. 27 – 29.

⁴³ [Srov.] tamtéž, s. 571.

⁴⁴ [Srov.] tamtéž, s. 1048.

⁴⁵ [Srov.] HALL, James. Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění. Přeložil Allan PLZÁK. Praha: Mladá fronta, 1991, s. 372.

⁴⁶ [Srov.] LURKER, Manfred. Slovník biblických obrazů a symbolů. Přeložil Růžena DOSTÁLOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1999, s. 290.

nedotknutelnosti a vážnosti. Ten, který jej přijímal, byl utvrzen ve svých právech. Dnes je prsten symbolem věrnosti.⁴⁷

Oblečení a obutí poukazovalo na postavení, které daný člověk ve společnosti zaujímal. V Izraeli mělo oblečení podobný význam, jaký mu přisuzujeme i dnes – první pohled na oblečení člověka nám může prozradit jeho postavení ve společnosti a zároveň bývá zprávou o tom, jak si daný člověk přeje, abychom s ním jednali.

V dopisech apoštolů církvím je kladen důraz na to, že všichni věřící mají být oblečeni do Ježíše Krista.

---

⁴⁷ [Srov.] tamtéž, s. 206.

2. 1 Biblické náměty ve výtvarné tvorbě vybraných umělců

Biblické výjevy výtvarně zachycené přibližovaly negramotnému obyvatelstvu obsah Bible. Před vynalezením knihtisku měla nejširší vrstva obyvatelstva jen velmi omezenou možnost, jak se přiblížit k biblickému obsahu. A i po vynálezu knihtisku zůstávala Bible lidem cizí. Kázání byla v latině, které nejnižší obyvatelstvo nemělo šanci rozumět.

Ve středověku umělo číst jen velmi málo obyvatel. Nebyli vzdělaní, a proto jim byl text tlumočen obrazy. Rukopisy, které byly malované a doplněné krátkým textem, byly určeny nejširší vrstvě obyvatel. Jedná se i o rukopis Matyáše Hutského od Křivoklátu. Daroval ho roku 1585 svému mecenáši arcivévodovi Ferdinandovi II. Tyrolskému. Rukopis má 66 stran a je o životě svatého Václava.⁴⁸

Jedním místem, kde se setkáváme s biblickými výjevy, je Bible chudých nazývaná biblia pauperum. Nejedná se jen o finanční chudobu, ale především o chudost duchem. Bývá tak označován soubor naučných knih z 14. a 15. století, které byly určeny pro negramotnou vrstvu obyvatel. Knihy jsou výkladem Bible. Na každé stránce Bible chudých byly obrázky čtyř svatých, spolu s naučnými texty. Bible byla šířena blokovými tisky.⁴⁹

Blokový tisk či jednotisk je nejstarší tiskovou technikou známou již od 8. století. Vyznačuje se tím, že text i obraz jsou vyřezány společně do jednoho dřevěného štočku. Po nanesení barvy na tiskovou plochu byl na štoček přiložen papír, který byl otiskován hladítkem. Následně byly jednotlivé listy slepovány a sešívány k sobě, čímž vznikaly takzvané blokové knihy. Nejstarší bloková kniha je Diamantová sůtra z roku 868 pocházející z Číny. V Evropě se blokový tisk rozvinul až koncem 14. století.⁵⁰

V Evropě jednotisky tvořil například Albrecht Dürer a velmi tak proslavil techniku dřevořezu. Dřevořez je technikou tisku z výšky v Evropě známou již v druhé polovině 14. století. Na dřevořez se využívá dřevo hrušně, třešně, olše, lípy nebo jabloně. Netisknoucí části jsou odřezávány pomocí různě tvarovaných nožíků. Kresba se na vyhlazenou plochu štočku přenáší zrcadlově obráceně. Kontrast ploch a linie je základním znakem dřevořezu.

---

⁴⁸ [Srov.] Už ve středověku existovaly ‚komiksy‘. Byly určené těm, kdo neuměli číst. *IROZHLAS* [online]. Michaela Vetešková, 2013 [cit. 2017-11-22]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura_literatura/uz-ve-stredoveku-existovaly-komiksy-byly-urcene-tem-kdo-neumeli-cist_201303100832_kpracharova.

⁴⁹[Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník: malířství, sochařství, grafika*. Praha: Academia, 1997, s. 46.

⁵⁰ [Srov.] tamtéž, s. 50.

Po nakreslení motivu na štoček byla práce předána řezáčům, jejichž hlavní práce byla vyřezávat různé formy na máslo, sýr a podobně. Výsledný tisk je tedy závislý nejen na pečlivosti kreslíře, ale i na zručnosti řezáče.

S rozvojem výroby papíru (u nás za vlády Karla IV.) a díky jednoduchosti techniky, se umění dostává i mezi sociálně slabší vrstvy.

Ve středověku byla funkce dřevořezu spojena s náboženskou vírou. Listy sloužily jako domácí oltářky, přisuzovaly se jim magické vlastnosti, byly také vleповány do modlitebních knížek. Později byl dřevořez technicky překonán vynálezem knihtisku, ale neztrácel na oblibě díky obrazové části, která byla rozhodující pro negramotné obyvatelstvo. Technika byla vytlačena mědirytem a dřevorytem a znovu vyzdvihnuta byla až v 18. století.⁵¹

2. 1. 1 Život a dílo Albrechta Dürera

Albrecht Dürer byl jeden z největších německých malířů renesance. Byl všeobecně vzdělaný a otevřený novým poznatkům a zkušenostem. Narodil se jako třetí dítě a měl se stát zlatníkem, jako byl jeho otec. Albrecht ale rád maloval a jeho otec, který si všiml nevšedního talentu, mu dovolil docházet do malířské dílny Michaela Wolgemuta. Po třech letech odchází na studijní cestu Německem, na které studuje umělecké styly německých malířů.

Ve svých dvaceti třech letech byl Albrecht již uznávaným malířem a roku 1495 si dokonce založil vlastní malířskou dílnu. Rok nato se seznámil s místodržícím Frederikem Saským Moudrým, který Dürera žádal, aby vyzdobil jeho zámek a kapli. Toto setkání mělo výrazný vliv na vzestup Dürerovy kariéry. Dürer rytiny zprvu vytvářel za účelem pokrytí svých peněžních výdajů, ale brzy se jeho rytiny staly velmi vyhledávané a ceněné. Vytvářel rytiny aktů, které vedly k hlubšímu porozumění a poznání anatomie lidského těla.

Ačkoli byl Dürerův profesní život velmi úspěšný, trpěl kvůli svému zdravotnímu stavu, který se také odrážel v jeho obrazech.

---

⁵¹ [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník: malířství, sochařství, grafika*. Praha: Academia, 1997, s. 87–88.

Od roku 1505 byl hostem v Itálii a hlavním důvodem jeho návštěvy bylo naučit se techniku perspektivy. Po dvou letech se vrátil jako uznávaná autorita. Roku 1513 vstoupil do služeb Maxmiliána I. Habsburského.

V roce 1520 odešel do Antverp a poprvé s sebou vzal svou manželku Agnes. 23. října 1520 se účastnil korunovace císaře Karla V. Tato cesta měla na jeho zdraví neblahý vliv. Onemocněl a jen velmi pomalu se zotavoval. Umírá 6. dubna 1528 v Norimberku.⁵²

Dürerova grafika Ztracený syn z roku 1496, je tvořena technikou mědirytu. Je zobrazen jak klečí mezi prasaty a v pozadí je rozsáhlý statek. Syn má sepjaté ruce a vzhlíží k nebi. Dürer ho zobrazil oblečeného, ale bez obuvi (viz Přílohy I., str. 54, obr. 1).

2. 1. 2 Život a dílo Rembrandt van Rijna

Rembrandt Harmenszoon van Rijn se narodil 15. července 1606 v Leidenu. Byl devátým dítětem zámožného měšťana a dcery pekaře. Už jako mladý měl Rembrandt velké nadání pro studium. Nejprve studoval literaturu, ale pak se jí vzdal ve prospěch malířství, které studoval u leidenského malíře Jacoba van Swanenburgha. Roku 1624 se přestěhoval do Amsterdamu, kde krátce studoval a ve své práci se soustředil na biblická témata, která zobrazoval s tajemnými stíny.

Po návratu do Leidenu založili s přítelem vlastní malířskou dílnu. Byli velmi váženi mezi měšťany, a to zejména pro svůj talent a techniku malby. Rembrandtovi bylo tou dobou pouhých devatenáct let.

Roku 1632 se se svou dílnou přestěhoval do Amsterdamu a jeho věhlas rostl. Roku 1634 se oženil se Saskií van Uylenburgh, která po svém otci zdělila veliké jmění.⁵³

U raných Rembrandtových děl je zřejmé, že vychází z motivů a děl svého učitele. Také Rembrandtovi žáci zřetelně přebírali jeho motivy. V Rembrandtově dílně bylo běžné kopírování děl, ale kopie neměly detaily shodné s originálem. Dokonce kopie z Rembrandtových originálů se vyznačují jemnějšími tahy štětce a propracovanějšími

---

⁵² [Srov.] Albrecht Dürer. *ArtMuseum* [online]. Glenn, 2008 [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=505.

⁵³ [Srov.] Rembrandt van Rijn. *ArtMuseum* [online]. Glenn, 2009 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=680.

detaily. Rukopis se mohl lišit, ale obsah musel být zachován. Od roku 1628 do konce 30. let 17. století byly kopie důležitou součástí malířské dílny.⁵⁴

Rembrandtova díla byla vysoce ceněna a rodině se finančně dobře dařilo. Roku 1639 zakoupil měšťanský dům, který byl hlavním důvodem jeho pozdějších finančních obtíží. Rembrandt intenzivně pracoval na nových objednávkách. Ze strany objednavatelů byl na umělce vyvíjen nátlak, ale Rembrandt pracoval svým tempem a zcela podle svých odvážných představ. Jeho portréty vyjadřovaly hloubku duše a prozrazovaly osobnost modelu.

Umělcova manželka Saskie zemřela roku 1642 na tuberkulózu.

Rembrandt žil vysoce nad své poměry, nakupoval umění a drahé kostýmy, které využíval pro své obrazy. Roku 1656 se ocitl na mizině. Kvůli jeho vztahu s Hendrickje Stoffels byl společností odsuzován a jeho věhlas pokles, čímž se dostal do finanční nouze. Musel prodat dům a všechny své cennosti, ale ani to ho neodradilo od toho, aby pokračoval ve své tvorbě.

Jednu dobu měl zakázáno prodávat svá díla. Díky společnosti, kterou založili Hendrickje a jeho syn Titus, mu byl prodej umožněn.

Roku 1663 zemřela Hendrickje o pět let později i Titus. Rembrandt umírá zchudlý a osamocený 4. října 1669 v Amsterdamu.⁵⁵

Podle Horaze měl umělec prokázat svou zručnost a tradiční témata zpracovat novým způsobem. Měl dokázat, že je schopen předběhnout své vzory.⁵⁶ Abrahama Izák je olejomalba z roku 1634. Rembrandt zde zachytil moment, kdy anděl vyráží Abrahamovi nůž z ruky. Divákova pozornost je soustředěna na Izákovo ozářené tělo. Při prvním pohledu má pozorovatel pocit, jakoby sám měl být obětován. Neprožívá tolik otcovu úzkost, ale je soustředěn především na syna, který čeká na smrt z otcových rukou (viz Přílohy I., str. 54, obr. 2).

Abrahamova oběť je lept z roku 1655, znovu na ní anděl zadržuje Abrahamovu ruku, ale zároveň podpírá otce, kterému se v obličejích zračí nesmírná úzkost (viz Přílohy I., str. 55, obr. 3).

---

⁵⁴ [Srov.] REMBRANDT HARMENSZ. VAN RIJN. *Rembrandt: Genie auf der Suche*. Köln: DuMont, 2006.

⁵⁵ [Srov.] Rembrandt van Rijn. *ArtMuseum* [online]. Glenn, 2009 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=680.

⁵⁶ [Srov.] REMBRANDT HARMENSZ. VAN RIJN. *Rembrandt: Genie auf der Suche*. Köln: DuMont, 2006.

Návrat marnotratného syna patří k vrcholným dílům Rembrandtovy tvorby. Obraz vypráví příběh z Lukášova evangelia a pozornost umělce se soustředila na setkání otce se synem. Obraz je tvořen technikou olejomalby, barevnost je omezená, převládají odstíny hnědé a červené.

Marnotratný syn, jak ho zobrazuje Rembrandt, působí velmi zuboženě. Hlavu má oholenou, na sobě oblečené špinavé hadry, nohy má otlučené. Syn klečí před svým otcem, který ho k sobě tiskne nedbaje špíny. Otcovy ruce symbolizují, že syn je přijat a otec ho chrání (viz Přílohy I., str. 55, obr. 4).

Rembrandt se tématu o ztraceném synu věnoval častěji. Lept z roku 1636 zobrazuje setkání otce se synem na prahu domu. Syn má na těle jen kus hadru a klečí před otcem, který se k němu sklání (viz Přílohy I., str. 56, obr. 5). Známa je i lavírovaná kresba, na které syn klečí před otcem a líbá mu ruce (viz Přílohy I., str. 56, obr. 6).

2. 2 Vybraní umělci 20. a 21. století, kteří se pro svou výtvarnou tvorbu inspirovali Biblií

Až do konce baroka hledali umělci inspiraci pro svou tvorbu převážně v Biblii. Od té doby se umění všeobecně soustředilo více na člověka a na svět kolem něj. V současné výtvarné tvorbě se s biblickými náměty setkáme spíše výjimečně. Také přístup umělců je jiný, už není tak popisný. V dílech se odráží umělcovo nitro. Je patrné, že sami výtvarníci hledají v biblických námětech odpovědi na své otázky.

Marc Chagall, Bohuslav Reynek a Václav Lamr jsou umělci, kteří se zabývali biblickými náměty, a to konkrétně návratem marnotratného syna a obětováním Izáka.

2. 2. 1 Život a dílo Marce Chagalla

Jedním z umělců, kteří se inspirovali pro svou tvorbu Biblií, je Marc Zacharovič Chagall. Byl to ruský malíř, který se narodil 7. července 1887 a zemřel 28. března 1985 ve Francii. Již od dětství věděl, že by chtěl být malířem, že to je povolání, které by jeho život

naplnilo. Nejprve o tom jeho rodiče nechtěli slyšet, ale pak mu dovolili, aby chodil k místnímu malíři do učení.

„Ale už je tu drahý Mistr.

Nevím, budu-li mít dost schopností popsat vám ho.

Že je malý, nevádí. Jeho siluety to jenom dodává ještě více intimnosti.

Šosy kabátu mu visí až k nohám. Plandají se napravo, nalevo, nahoru, dolů a řetěz od hodinek taky. Plavá bradka, špičatá a pohyblivá, vyjadřuje hned melancholii, hned poklonu, pozdrav.

Přistupujeme k němu. Nedbale zdraví. (Uctivý pozdrav je vyhrazen jenom městskému gubernátorovi a bohatým lidem.)

„Přejete si?“

„Víte, ani nevím, jak začít... chce se stát malířem... Je blázen, no! Podívejte se laskavě na jeho kresby... Když má nadání, stálo by snad za to, aby bral hodiny, ale když ne... Vraťme se, synu, domů.“

Pen ani nemrkl!

(Zlý, myslím si, kdybys alespoň zamrkal!)

Mechanicky listuje mými kopiemi z Nivy a pobrukuje:

„Ano... má vlohý...“⁵⁷

„U Pena jsem jediný maloval fialovou barvou. Čím to je?

Odkud se to bere?

Bylo to považováno za tak odvážné, že jsem od té doby chodil do jeho školy zdarma, ač to pro mne nebyla podle vyjádření S... ani krámem, ani zbožím. Okolí Vítebska. Pen.

Země, kde spí mí rodiče- to je vše, co mi dnes zůstalo drahé.

Miluji Pena. Vidím jeho chvějivou siluetu.

Žije v mé paměti jako můj otec. Často když vzpomínám na pusté ulice svého města, je jednou zde, podruhé onde.

Několikrát jsem mu chtěl před jeho dveřmi, na prahu jeho domu, přednést svou prosbu. Nepotřebuji slávu, chci být jen tichý řemeslník jako vy; jako vaše zavěšené obrazy, chtěl bych sám viset ve vaší ulici, blízko vás, u vás. Dovolte mi to.“⁵⁸

---

⁵⁷ CHAGALL, Marc. Můj život. Přeložil Adolf KROUPA, přeložil Helena KROUPOVÁ. Praha: Odeon, 1969. Odeon, s. 63 – 64.

⁵⁸ Tamtéž, s. 65 – 66.

Díky malíři Penovi se Chagallův talent mohl dále rozvíjet. K umělecké cestě měl svolení své rodiny, ale nebyl příliš pochopen, o čemž mluví fakt, že Chagalovy sestry použily jeho obrazy místo koberce. Pen brzy rozpoznal jeho talent a tak ho posílá do Petrohradu. Jeho pobyt se ale neobešel bez těžkostí. Jako Žid nemohl v Petrohradě pobývat bez oficiálního povolení. Hlásil se do Školy umění, ale nebyl přijat. Musel se tedy spokojit se studiem ve škole Společnosti pro podporu umění. Ale nelíbilo se mu tam, svou citlivou duší nezapadal mezi ostatní. Na radu ostatních učedníků přihlásil své skici do soutěže. Dostal se mezi čtyři vybrané stipendisty.⁵⁹

Jeho talent velmi zaujal jeho petrohradské učitele a tak mu bylo uděleno stipendium ke studiu ve Francii. Marc Chagall se velmi rychle zapojil do kulturního života a seznámil se s významnými umělci tehdejší doby.⁶⁰ Zprvu chodil na různé pařížské školy, ale brzy zjistil, že mu tyto školy nic nemohou dát. Sám proto chodil do Louvru a obdivoval se mistrům. Ve Francii byl silně ovlivněn van Goghem a fauvisty, což se projevuje i v některých jeho dílech. Ačkoli byl Paříží okouzlen, cítil se velmi osamoceně. Podle jeho slov to jediné, co mu zabránilo se vrátit, byly velká vzdálenost a nedostatek financí. Až navázání vztahů s představiteli francouzské avantgardy mu pomohlo pocit osamocení překonat. První, kdo rozpoznal Chagallův talent, byl Apollinaire, který nazval jeho dílo „nadpřirozeným“.

Specifickým znakem Chagalovy tvorby je „psychický rozměr“. Chagall se setkával s kubisty a sám pro sebe musel zodpovědět otázku umístování trojrozměrné reality do dvojrozměrné plochy. Kubistické smýšlení si nikdy neosvojil, ale přesto byl kubismem ovlivněn. Rozčlenil obrazovou plochu pomocí osobitého systému ploch a linií a docílil tím zpevnění obrazu. Aniž by si to uvědomoval, tento systém se v jeho obrazech i nadále objevoval.

Dvě díla, považována za vrchol jeho tvorby, jsou – Věnováno mé nevěště a Hold Apollinairovi. Hold Apollinairovi představuje Adama a Evu, konkrétně scénu, ve které se Eva rodí z Adamova těla.⁶¹

---

⁵⁹ [Srov.] Marc Chagall. ArtMuseum [online]. Glenn, 2008 [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=128.

⁶⁰ [Srov.] CHAGALL, Marc. *Můj život*. Přeložil Adolf KROUPA, přeložil Helena KROUPOVÁ. Praha: Odeon, 1969. Odeon, s. 86 – 87.

⁶¹ [Srov.] ZYKMUND, Václav. *Marc Chagall*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965. Současné světové umění, s. 14 – 20.

Roku 1914 se vrací do Ruska a rok nato se oženil s Bellou Rosenfeldovou. Když propukla válka, byl nucen zůstat v Rusku. Byl zaměstnán na úřadě pro válečné záležitosti a tím se vyhnul přímé účasti v bojích první světové války.

Na konci války, po pádu carského režimu, byl Chagall jmenován komisařem umění a dostal za úkol starat se o nově založenou uměleckou školu. Nesouhlasil však s novou politikou, a tak se s rodinou přestěhoval nejdříve do Moskvy a tři roky nato do Francie.

V Paříži byl Chagall častým hostem Delaunayů, kde se seznamoval s novou metodou Delaunayho orfismu.

Oproti Rusku skýtala Paříž větší svobodu a prostor pro umělecké vyjádření. Roku 1926 pořádal Marc Chagall svou první výstavu. Výstava byla velmi úspěšná a získala mu pozici mezi vedoucími osobnostmi takzvané Pařížské školy.

Roku 1937 přijal Chagall francouzské občanství, ale kvůli druhé světové válce byl roku 1941 pro svůj ruský původ a židovské vyznání zatčen. Propuštěn byl až na naléhání amerického konzula. Kvůli této zkušenosti utekl s rodinou do Spojených států. Tři roky nato umírá jeho milovaná manželka Bella.

Když roku 1973 navštívil Sovětský svaz, byly mu vzdány pocty a byl označen za největšího z ruských malířů.

Náměty, které zobrazoval, jsou velmi různorodé. Neomezoval se jen na některá témata. Jeho život byl velmi bohatý a stejně tak i rozpětí jeho námětů.

Chagall byl jako umělec velmi nábožensky zaměřený. Častí jsou v jeho podání prostředníci mezi člověkem a Bohem. Těmi byli například andělé a zvířata. Mnohé obrazy popisují hlubokou tragédii a bolest. Svým pojetím náboženství se ale Chagall nezavděčil žádné náboženské skupině. Měl svou vlastní svobodu a svůj pohled na náboženství a nenechal si ho nikým vzít.

Dílo Marce Chagalla je zvláštním druhem moderní malby, uplatňuje se v ní důsledný zájem o reálný svět. Nehledá nic mimo opticky vnímatelnou skutečnost, ale přesto se nejedná o popis. Jeho dílo nepostrádá logiku vztahů mezi předměty. Jeho výjimečnost spočívá v umění dávat předmětům a bytostem jiné významy, než jak je my známe. Sám trval na tom, že jeho obrazy nemají žádnou symboliku. Předměty v obraze jsou zcela konkrétní, ale celkový dojem bude vždy spíše snově mnohoznačný. Bezpochyby je výrazným zdrojem inspirace malířovo dětství. V mnohých obrazech se vyskytuje námět matky, která byla v jeho dětství velmi důležitou osobou, k ní se utíkal se svými strachy. Druhým rozměrem obrazů je

podvědomá, často bezděčná symbolika. Častým symbolem je kruh, který odkazuje například na jednotu. Chagall miloval předmětnost, ale ne pro její popis, ale pro to, co se skrývá za ní.

Jeho pojetí víry je velmi specifické. Jeho Ukřižování zobrazuje ukřižované vitebské židy. Pro pochopení jeho díla je nutné znát jeho autobiografii, která je klíčem k jeho výtvarné tvorbě. Ze všech jeho obrazů lze cítit lásku k rodnému kraji.⁶² Když se po válce vrací do Ruska a je vítán jako národní malíř, prohlásil, že v jeho obrazech není centimetr čtvereční, ve kterém by nebyla vzpomínka na jeho rodnou zem.⁶³

Roku 1914 byla v Berlíně uspořádána souborná výstava Chagallových prací. S nadšením byla přijata německými expresionisty, kteří v ní nacházeli společné rysy se svou tvorbou. Po krátkém pobytu v Německu se malíř rozhodl navštívit svou rodnou zem. V návratu do Francie mu zabránila válka. Toto období je plné silných momentů. Změna prostředí má na jeho tvorbu ten vliv, že začal tvořit podle skutečnosti. Jeho tvorba se zaměřuje na krajinu a lidi v jeho blízkosti. Sám tento cyklus nazval „Dokumenty“. Mezi nimi můžeme najít portréty jeho bratra, otce, sester a strýce, nové portréty Belly a záznamy z Vítebska. Ačkoli soubor prací nazval dokumenty, uplatňuje v nich to, co se v nedávné minulosti naučil. Použité barvy jsou jasné a v některých případech je logika obrazu převrácena.

Roku 1915 se oženil s Bellou a následně se odstěhoval na venkov. Díky svému švagrovi, který byl zaměstnán ve vojenské správě v Petrohradě, se vyhnul přímému kontaktu s válkou. Přesto je jeho dílo válkou poznamenáno.

Když se Chagalovi narodila dcera Ida, ožil v něm motiv mateřství, který se často v jeho dílech objevuje.

Ve Velké socialistické říjnové revoluci Chagall viděl možnost k získání rovnoprávnosti a příležitost k rozvinutí inovativních uměleckých tendencí. Chagall se těšil značné vážnosti, ministr kultury Lunačarský si ho velmi vážil a dovolil mu založit výtvarnou akademii ve Vítebsku. Dále byl pověřen komisařem pro umění v oblasti Vítebska. A Chagall svědomitě plnil povinnosti jemu uložené. Snažil se probudit u lidí smysl pro umění. Škola se i přes organizační potíže rozrůstala. Chagall velmi toužil po sociální spravedlnosti.⁶⁴

---

⁶² [Srov.] CHAGALL, Marc. *Můj život*. Přeložil Adolf KROUPA, přeložil Helena KROUPOVÁ. Praha: Odeon, 1969. Odeon, s. 185-194.

⁶³ [Srov.] Marc Chagall. *ArtMuseum* [online]. Glenn, 2008 [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=128.

⁶⁴ [Srov.] ZYKMUND, Václav. *Marc Chagall*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965. *Současné světové umění*, s. 19 – 22.

„Hluboce prahl po tom, aby jeho umění se stalo uměním lidu, chtěl – a v tom se jeho názor ztotožňoval s názorem Marxovým –, aby umělecké dílo vytvářelo své diváky a aby současně umělec byl svými diváky vytvářen. V tomto dialektickém procesu, o jehož zachování šlo vždy každému velkému umělci, viděl budoucnost všelidového umění.“⁶⁵

Proti Chagallovi se ale postavili ti, kteří vyvolali palácový převrat a pak ti, kteří odmítali jakýkoliv moderní projev. Roku 1920 Chagall roztrpčen odchází ze svého rodného města a stěhuje se do Moskvy.

Významná výstava, které se zúčastnil, je První státní výstava revolučního umění v bývalém Zimním paláci. Ani v Moskvě neopustil výtvarnou činnost a věnoval se divadlu. Navrhoval kostýmy a zdobil sál rozměrnými malbami. Ačkoli divadlo miloval, nemohlo ho hmotně zajistit. Krátkou dobu působil jako vychovatel v kolonii opuštěných dětí v Malachovce. Děti Chagalla milovaly a on na toto období rád vzpomíná, ale jako umělec se cítil opuštěn. Chybělo mu uznání a projev úcty. Sám si uvědomoval, že jeho umění zůstává Rusku cizí, že mu nerozumí, jako by řeč, kterou mluvili, byla odlišná. Stále v něm ale zůstávala láska k rodné zemi.

Roku 1922 opouští Rusko a odjíždí do Berlína. Ale již nikdy z jeho děl nevytizela vzpomínka na milované Vitebsko, ruská krajina stále pronikala do jeho děl. Obrazy z tohoto období se vyznačují větší dekorativností.⁶⁶

V Chagallových obrazech se často vyskytuje námět obětování Izáka, ať už je to cesta na horu (viz Přílohy I., str. 57, obr. 7) nebo okamžik, kdy se otec chystá zabít svého syna a anděl mu v tom zabraňuje (viz Přílohy I., str. 57, 58, obr. 8, 9).

Litografie s názvem Návrat marnotratného syna z roku 1975 zobrazuje setkání otce a syna uprostřed davu lidí (viz Přílohy I., str. 58, obr. 10). Z téhož roku pochází i olejomalba, které mohla být litografie předlohou (viz Přílohy I., str. 59, obr. 11).

---

⁶⁵ Tamtéž, s. 22.

⁶⁶ [Srov.] ZYKMUND, Václav. *Marc Chagall*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965. Současné světové umění, s. 22 – 24.

2. 2. 2 Život a dílo Bohuslava Reynka

Narodil se 31. května 1892 v Petrkově u Německého Brodu na rozlehlém statku, který vlastnil jeho otec. Do školy chodil v nedalekém Svatém Kříži. Tamní učitel náboženství v něm probouzel obdiv k biblickým příběhům.

Roku 1904 – 1909 navštěvoval německou reálnou školu. Veliký vliv na Reynka měly především dvě osobnosti: Max Eisler a Jaroslav Libra, díky nim začal kreslit a malovat. Jeho rodiče si ale nepřáli, aby jejich syn byl malířem a tak ho roku 1912 poslali studovat do Prahy na Vysokou školu technickou. Reynek ale po několika týdnech školu opustil a vrátil se do rodného Petrkova, kde začal psát básně. Roku 1913 pobýval ve Francii a po návratu domů pokračoval v psaní básní. Intenzivně překládal, jeho první překlad vyšel v nakladatelství Dobré dílo.

V roce 1917 se seznámil s Josefem Čapkem, a to vedlo k mnohaleté spolupráci. 13. března 1926 se oženil se Suzanne Renaudovou, od té doby manželé střídali pobyt v Petrkově s francouzskou Provencí.

Reynkova první samostatná výstava se konala roku 1929 v galerii v Grenoblu a vzápětí v Československu: v muzeu v Pardubicích.

Roku 1943 začal pracovat na Pašijovém cyklu, který byl tvořen suchou jehlou.

Grafiky s biblickými náměty vznikaly nejvíce v rozmezí let 1955 až 1960.

Na konci svého života Reynek nechodil mezi lidi, své básně a grafiky tvořil o samotě, kam za ním přicházeli ti, kteří jeho práci obdivovali. Umírá 28. září 1971 v Petrkově.⁶⁷

Oběť Abraháмова je tvořena technikou suché jehla, která je kolorovaná. Grafika vznikla roku 1945. Vyobrazuje otce se synem v okamžiku, kdy je anděl upozorní na berana uvízlého v trní (viz Přílohy I., str. 59, obr. 12).

Námět marnotratného syna zobrazuje Reynek technikou leptu. Marnotratný syn je na grafice zobrazen mezi prasaty, je opřen o hůl a má sklopenou hlavu (viz Přílohy I., str. 60, obr. 13).

---

⁶⁷ [Srov.] CHALUPA, Pavel. *Bohuslav Reynek: (1892-1971)*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Fondem Bohuslava Reynka a nakladatelstvím Měsíc ve dne v Českých Budějovicích, c2011, s. 17 – 37.

2. 2. 3 Život a dílo Václava Lamra

Václav Lamr se narodil v Litovli. Vystudoval Uměleckoprůmyslovou školu v Brně, obor malířské techniky a malba v architektuře. Za svůj život získal zkušenosti jako štukatér v uměleckých řemeslech, arteterapeut, ošetřovatel na psychiatrii a jako ošetřovatel tělesně postižených.

Před rokem 1968 vystavoval a organizoval literární večery poezie. Než tento vývoj přerušila okupace, býval zván i do zahraničí.

Roku 1970 opustil svou uměleckou dráhu a naplno se věnoval evangelizační činnosti. Když roku 1980 znovu obnovil svou uměleckou činnost, orientoval se převážně na náboženské motivy. Mnohé z jeho děl jsou přímo výjevy z Bible, například Návrat ztraceného syna, Milosrdný Samaritán nebo Zápas Jáкова s andělem.

V současnosti vystavuje nejen v České republice, ale i v zahraničí. Na základě dřívější práce v romských osadách ilustroval několik knih romských autorů a česko-romský překlad Janova evangelia. Dále vydává sbírky aforismů a poezie.

V posledních letech se zaměřuje na duchovní rozměr odkazu reformace v České republice.⁶⁸

„Obraz milosrdného otce jsem začal kreslit a malovat, protože jsem to sám prožil. V dětství jsem poznal Boha a jeho lásku. Když jsem o tom vyprávěl jiným, byl to rok 1952 – 1954, tak mou víru rozbila psycholožka při speciálním pohovoru, mluvil jsem o tom i spolužákům. Po mnoha letech hledání jsem se vrátil k Bohu jako ztracený syn.

Ten příběh zároveň ukazuje na aktuální konflikt mezi generacemi. Bůh navrácenému synovi dal nejen synovství, ale skrze pečetní prsten mu dal i dědictví. Je to příběh, který prožívají lidé dodnes. Ukazuje to na lásku Boha Otce a já to dnes prožívám se svými syny.

Generační napětí znala i doba před dvěma tisíci lety, kdy o tom příběhu vypráví Ježíš. Syn si vyžádal svůj majetek, ale v daleké zemi ho utratil. Když byl doslova na dně, vzpomněl si na dům svého otce a vrátil se. Zde Ježíš na reakci otce, který syna vyhlížel, vyjevil, jak nás Bůh má rád. Přijal syna, i když se provinil, společensky poklesl a ztratil

---

⁶⁸ [Srov.] Životopis Václava Lamra. *Václav Lamr* [online]. ©2017 [cit. 2017-11-22]. Dostupné z: <http://www.lamr.estranky.cz/clanky/zivotopis-vaclava-lamra.html>.

důstojnost. Otec mu vrátil synovská privilegia a obnovil jeho postavení a důstojnost. Tak Bůh Otec reaguje vůči všem, kdo k němu přijdou.“⁶⁹

Václav Lamr se námětem ztraceného syna často zabývá. První kresba zobrazuje smutnou otcovu tvář, která hledí za vzdalující se postavou odcházejícího syna (viz Přílohy I., str. 60, obr. 14).

Na druhé kresbě je syn, který se vrátil ze světa, klečí před otcem a zakrývá si hlavu. Otec k němu běží s otevřenou náručí (viz Přílohy I., str. 61, obr. 15).

Další kresba zobrazuje otce v objetí se synem, který před otcem klečí. Syn je oblečený a má u pasu mošnu, vedle něho leží hůl (viz Přílohy I., str. 62, obr. 16).

Otec a syn – grafika technikou linorytu ve formátu 27 x 39 cm. Jsou na ní postavy syna a otce v objetí. Grafika je dokreslena olejovým pastelem (viz Přílohy I., str. 62, obr. 17).

Poslední kresba je obsahem velmi podobná grafice Otec a syn. Jsou na ní ale celé postavy otce a syna a v pozadí je starší syn, obrácený k divákovi zády. Kresba je kolorovaná (viz Přílohy I., str. 63, obr. 18).

---

⁶⁹ Z výpovědi umělce.

II. Praktická část

1. Motivace a příprava koncepce

Praktická část je soubor devíti grafických prací na téma „Návrat marnotratného syna“.

Téma mé diplomové práce začalo vznikat, když jsem se zabývala historií grafiky. Uvědomila jsem si, že před několika stoletími byla Bible výhradní inspirací pro uměleckou tvorbu. Celé naše výtvarné umění vychází ze studia prací těchto umělců. Tyto umělce obdivujeme a máme je za příklad, přesto je dnes opomíjen jejich inspirační zdroj. Cílem této práce bylo připomenout Knihu knih jako nevyčerpatelný zdroj inspirace.

Při tvorbě své praktické části jsem vycházela z velmi konkrétní figurální tvorby, která plynule přešla v téměř symbolické vyjádření podobenství. Příběh o marnotratném synu je mi velmi blízký, proto jsem se snažila postihnout poselství, které toto podobenství přináší.

Jako výchozí text jsem použila podobenství O ztraceném synu. Čerpala jsem ze studijního překladu Bible, z Lukášova evangelia. Z celého příběhu jsem vybrala několik okamžiků, které považuji za významné. Ve své práci jsem se soustředila na část, kdy si syn uvědomí, že mu svět nemůže nic nabídnout, že nemá nic a už více nestojí o to, co nabízí svět, a vrací se za svým otcem (viz Přílohy II., str. 69, obr. 27, 28).

„Tu přišel k sobě a řekl: ‚Jak mnoho nádeníků mého otce má nadbytek chleba, a já zde hynu hladem! Vstanu, půjdu ke svému otci a řeknu mu: Otče, zhřešil jsem proti nebi i před tebou. Nejsem již hoden nazývat se tvým synem. Učiň mne jedním ze svých nádeníků.‘“⁷⁰

Dalším významným momentem je pro mě, jak padá před otcem na kolena (viz Přílohy II., str. 70, obr. 29, 30). Není to proto, že by se snažil mu zalíbit, ale proto, že si opravdu uvědomuje, jak svému otci ublížil a jak zle jednal. Už samotné gesto vyjadřuje hlubokou lítost nad jednáním, kterého se dopustil. Syn, který pohrdl svým otcem natolik, že po něm požadoval dědictví, na které měl právo až po otcově smrti, se vrátil domů s prosbou, aby mohl v domě svého otce sloužit.

Otec mohl být hrdý a měl plné právo syna poslat pryč, ale místo toho syna vyhlížel, a když ho v dálce uviděl, rozběhl se mu naproti. Toto místo představuje lásku nebeského Otce, který nás miluje, i když my ho odmítáme.

„I vstal a přišel ke svému otci. Když byl ještě daleko, jeho otec ho uviděl a byl hluboce pohnut; i běžel, padl mu kolem krku a líbal ho.“ „Otec však řekl svým otrokům:

---

⁷⁰ Bible: český studijní překlad. Přeložil Michal KRCHŇÁK, přeložil Antonín ZELINA, přeložil Pavel JARTYM. Praha: KMS, 2009, s. 990.

„Přineste rychle to nejlepší roucho a oblečte ho, a dejte mu na ruku prsten a na nohy sandály. Přiveďte tučné tele, zabijte je, jezme a radujme se, protože tento můj syn byl mrtvý, a zase ožil, ztratil se, a byl nalezen.“⁷¹

Ztvárnila jsem to křížem, protože ten značí odpuštění (viz Přílohy II., str. 71, obr. 31, 32). Vše zlé je přikryto, protože Bůh poslal svého Syna, aby zemřel za všechny hříchy. A to lidem umožňuje přijít k Bohu.

Jako poslední jsem vybrala okamžik, kdy otec objímá syna (viz Přílohy II., str. 72, obr. 33, 34). Nedbal na to, že je syn špinavý, ale přijal ho takového, jaký byl. Neposlal ho, aby se nejprve vykoupal, ale sám ho oblékl do nejlepších šatů a na ruku mu dal prsten, který je znakem synovství. To ukazuje na Boha, který nás přijímá bez ohledu na lidský hřích.

Inspirací pro tvorbu mi byly grafiky a kresby malíře Václava Lamra.

---

⁷¹ Bible: český studijní překlad. 3. souborné vyd., (2. vyd. bez poznámek). Přeložil Michal KRCHŇÁK, přeložil Antonín ZELINA, přeložil Pavel JARTYM. Praha: KMS, 2013, 990.

2. Realizace a výtvarné pojetí

Jako základní motiv byl zvolen jednoduchý symbol ryby.

Když jsem se rozhodla pro výtvarné ztvárnění podobenství o marnotratném synu, snažila jsem se zachytit své představy. Zpočátku se jednalo o konkrétní figurální kresby, které byly vyjádřeny jednoduchým symbolem tak, aby význam příběhu co nejvíce vynikal. Postupně vzniklo devět grafických listů.

První grafický list je celý zaplněn opakujícím se jednoduchým motivem ryby (viz Přílohy II., str. 68, obr. 26). Tento motiv se dále vyskytuje i na všech ostatních grafikách. Za základní motiv byl zvolen proto, že symbol ryby je jedním z nejčastějších symbolů křesťanství.

Ichthus znamená řecky ryba a v raném křesťanství byla symbolem Ježíše Krista. Ichthus je kryptogram. Skládá se z počátečních písmen Ieosous Christos Theou Jios Sotir, což znamená Ježíš Kristus, Syn Boží, Spasitel. V raném křesťanství to byl tajný znak pro pronásledované křesťany.⁷²

Příběh o ztraceném synovi je jedním z klíčových podobenství pro porozumění novozákonnímu křesťanství. A symbol křesťanské ryby pro mě osobně vystihuje podstatu, kterou toto podobenství přináší.

Dále bylo pracováno se šablonami, které byly obměňovány. Grafiky byly tvořeny ve dvojicích, vždy jedna, kde figura byla tvořena prázdným prostorem, a k ní druhá, na které byl stejný motiv, ale vytištěný černou barvou. Podobenství je příběh, který vypráví o konkrétních věcech, ale ty značí něco, co není vždy viditelné na první pohled. A to vyjadřují i tyto práce. Grafiky, na kterých je figura tištěna černou barvou, se mohou zdát na první pohled snadno čitelné a divák nemusí tolik přemýšlet o tom, co je na nich zobrazeno. Ale grafiky, které jsou tvořeny jen prázdným prostorem, vyžadují větší soustředění a poukazují na to, že mnohé věci, které se zdají na první pohled srozumitelné, mají pro pozorné diváky hlubší význam.

---

⁷² [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník: malířství, sochařství, grafika*. Praha: Academia, 1997, s. 140.

3. Technologická skica

Praktická část obsahuje devět grafik, které jsou vytvořené technikou tisku z-výšky – linorytu. Princip této techniky spočívá v tom, že po přenesení kresby na matrici se odstraňují rydly ta místa, která chceme zachovat neotištěná.

Část grafických listů je tvořena za pomoci šablon, které jsou pokládány mezi tiskovou plochu matrice a papír, čímž vznikala na výsledných listech nepotisknutá místa. Zároveň bylo možno motiv libovolně obměňovat.

Nejprve byly vytvořeny skici, u některých byly předlohou díla Václava Lamra. Po zvolení motivů, které budou linoryty představovat, byly nakresleny definitivní kresby. Matrici tvoří linoleová deska, která je vyplněna jedním opakujícím se motivem křesťanského symbolu- jednoduché ryby (viz Přílohy II., str. 65, obr. 19). Motiv byl vytvářen v počítači a následně vytisknut. Vytištěná předloha byla přiložena motivem na matrici a přetíráním pomocí benzínu a kusu látky byl motiv přenesen na matrici. Poté byla rydly různých profilací vyryta matrice.

Na skle byla rozmíchána barva zn. Charbonnel s kapkou lněného oleje (viz Přílohy II., str. 65, obr. 20). Tiskařským válečkem byla barva naválena na matrici, následně byl na matrici přiložen japonský ruční papír a pomocí kostky byla na papír přenesena barva (viz Přílohy II., str. 66, obr. 21). Rozměr papíru je 21, 5 x 30 cm a rozměr matrice je 18 x 25, 5 cm.

Pro vykryvání byly použity papírové šablony s motivy, které byly předem nakresleny (viz Přílohy II., str. 66, obr. 22). Stejně motivy byly vyřezány z dřevěných desek (viz Přílohy II., str. 67, obr. 23). U grafik, které byly tištěny s černou plochou, byla nejprve vytištěna grafika s prázdným místem a následně byla na ni otištěna dřevěná šablona, na které byla naválena barva (viz Přílohy II., str. 67, obr. 24). Vždy stejný motiv čisté šablony a dřevěné desky s barvou.

Závěr

Cílem diplomové práce „Biblické podobenství a jeho výtvarná interpretace“ bylo popsat poselství, symboly a obsah biblických podobenství a na tomto teoretickém základě vytvořit výtvarný koncept v rámci praktické části.

V první části je popisována Bible obecně a její vznik. Další část popisuje a porovnává dva příběhy. První je příběhem o poslušnosti otce Abrahama a také o jeho důvěře a oddanosti Bohu. Tento starozákonní příběh je předobrazem toho, že Bůh poslal svého jednorozeného syna na smrt, aby lidem umožnil vrátit se do Boží blízkosti. Bůh v Bibli mnohokrát volá po návratu lidí ke spravedlnosti, ale lidé toho sami nikdy nemohli dosáhnout. Proto je ve Starém zákoně mnohokrát zmíněna oběť za hřích. Izraelci měli přikázáno za své hříchy obětovat zvíře, nejčastěji berana, jehož krev měla smýt hřích. Ale Bůh sám si uvědomoval, že taková oběť je nedostatečná, protože nikdy nemůže dokonale očistit hříšného člověka, a především musí být stále opakována. Proto poslal na svět svého syna Ježíše Krista, který se narodil v Betlémě jako bezbranné dítě. Když vyrostl, kázal a učil o Božím království, které mělo přijít. K tomu používal podobenství, což jsou jednoduché příběhy z prostředí, které lidi znali a rozuměli mu. Můžeme se setkat s podobenstvím O hořčičném zrně, O ztracené minci, O ztracené ovci, O nepoctivém správci, O marnotratném synu a mnoha dalšími. Můžeme je najít ve všech čtyřech evangeliích.

Druhým příběhem je právě podobenství O marnotratném synu. Bylo vycházeno z textu evangelia podle Lukáše. Stejně jako první příběh je i tento o otci a synu a o jejich vztahu. Otec má dva syny a ten mladší přijde za otcem a vyžádá si díl majetku, který mu náleží. Na majetek ale nemá právo, protože otec ještě žije, a navíc je mladším synem, který má výrazně menší podíl z dědictví. Ale otec svůj majetek rozdělí. Mladší syn vše prodá a za peníze, které utržil, se vydává do světa. Tam nesprávným hospodařením peníze utratí a ocitá se na ulici. Přátele nemá, a protože v zemi nastal hlad, odchází k člověku, u kterého pase vepře. Vepř je pro Izraelity nečisté zvíře a pást je velká potupa. Nejenže je mladší syn takto ponížen, ale také umírá hlady, protože i prasata dostávají lusky, ale jemu nedávají ani ty. Syn si uvědomí, že on umírá hlady, ale u jeho otce i nejposlednější otrok má jídla nazbyt. Jak dlouho mu toto rozhodnutí trvalo, Bible nepíše, ale je zřejmé, že ho stálo hodně přemáhání vrátit se k otci, kterým předtím pohrdl. Pravděpodobně očekával chladné přijetí a doufal, že dostane alespoň místo otroka v domě svého otce, ale vše je jinak. Otec

ho už vyhlíží, a jakmile ho uvidí, běží mu naproti a padne mu kolem krku. Nejen, že ho přijímá do svého domu, ale ještě mu vrací postavení syna.

Na tomto příběhu Ježíš popisoval lásku, kterou nás miluje Bůh. I když jsme špinaví od hříchu, přijímá nás za syny, i když si to vůbec nezasloužíme. Tento námět zobrazovali umělci před několika staletími a jejich práce i dnes silně působí. A toto téma je i dnes velmi aktuální. Mnohý otec už prožil, jak bolestivé je, pokud syn odejde do světa a pohrdne svou rodinou.

Starý zákon byl obdobím, kdy bylo na lidech, aby se Bohu přiblížili. Na lidech bylo, aby obětovali za své hříchy a aby hledali Boha. Nový zákon popisuje novou situaci: Bůh poslal svého Syna, který byl jako beránek obětován za provinění lidu. To umožňuje lidem přijít k-Bohu, a to bez krve zvířat.

V práci jsou dále popisovány symboly, se kterými se můžeme v příbězích setkat, a která jsou pro porozumění výtvarným dílům důležitá.

Druhá část se zabývá životem umělců, kteří tvořili na základě inspirace Bibli. V minulosti to mnohdy byla ilustrace Bible, která byla svým sdělením srozumitelná i pro negramotné lidi. Albrecht Dürer vytvářel listy, které byly kombinací textu a obrazu a díky jejich cenové dostupnosti byly tyto listy rozšířené i mezi nejnížší obyvatelstvo.

I současní umělci se inspiroují Bibli, ale jejich výtvarný projev není tak popisný, ale spíše odráží nitro umělce a to, jak se příběh umělce dotýká.

Cíle, které si tato práce určila, byly naplněny, ale téma, kterým se tato diplomová práce zabývá, není zcela jistě vyčerpáno. Knihou knih se inspirovalo mnoho umělců, a to i dvěma konkrétními příběhy, kterými se tato práce zabývá.

Na základě informací z teoretické části vzniklo v rámci praktické části devět grafických listů na téma návrat marnotratného syna. Práce vychází z části, kdy si syn uvědomí, že jednal vůči svému otci zle a vrací se, aby sloužil jako otrok. A končí okamžikem, kdy mu otec odpustí a přijme ho zpět jako svého syna. Ztotožnit se s pocity postav, které v příběhu vystupují, nebylo snadné: nikdy jsem takovou situaci nezažila, ale na základě teoretických poznatků jsem mohla porozumět jejich jednání. Na základě toho jsem tvořila praktickou část a příběh se mě hluboce dotýkal. A myslím, že svou podstatou má i dnešnímu člověku mnoho co říct.

Seznam použitých zdrojů

Následuje seznam použitých zdrojů monografických publikací, seriálových periodik i zdrojů internetových uvedených podle citační normy ISO 690.

Tištěné informační zdroje

ANDRES, Stefan. *Velký příběh bible*. Praha: Vyšehrad, 1969.

BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník: malířství, sochařství, grafika*. Praha: Academia, 1997. ISBN 8020006095.

Bible: český studijní překlad. Přeložil Michal KRCHŇÁK, přeložil Antonín ZELINA, přeložil Pavel JARTYM. Praha: KMS, 2009. ISBN 978-80-86449-61-6.

Bible: český studijní překlad. 3. souborné vyd., (2. vyd. bez poznámek). Přeložil Michal KRCHŇÁK, přeložil Antonín ZELINA, přeložil Pavel JARTYM. Praha: KMS, 2013. ISBN 978-80-86449-94-4.

Bible: překlad 21. století. Praha: Biblion, 2009. ISBN 978-80-87282-00-7.

DOUGLAS, J. D. *Nový biblický slovník*. Přeložil Alena KOŽELUHOVÁ. Praha: Návrat domů, 1996. ISBN 80-85495-65-1.

DONEY, Meryl. *Jak k nám přišla Bible: Příběh knihy, která změnila svět*. Praha: SPN, 1993. Pomocné knihy pro žáky (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-26481-6.

FOUILLOUX, Danielle. *Slovník biblické kultury*. Přeložil Jan BINDER. Praha: EWA Edition, 1992. ISBN 2-204-04028-2.

GILLIÈRON, Bernard. *Bible nespadla z nebe: Strhující historie jejího zrození*. Třebenice: Mlýn, 1993. ISBN 80-901589-0-0.

HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Přeložil Allan PLZÁK. Praha: Mladá fronta, 1991. ISBN 80-204-0205-5.

HÁJEK, Viktor a Miloslav HÁJEK. *Biblická dějprava*. Druhé vydání. Praha: Kalich, 2015. ISBN 978-80-7017-215-5.

CHAGALL, Marc. *Můj život*. Přeložil Adolf KROUPA, přeložil Helena KROUPOVÁ. Praha: Odeon, 1969. Odeon.

CHALUPA, Pavel. *Bohuslav Reynek: (1892-1971)*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Fondem Bohuslava Reynka a nakladatelstvím Měsíc ve dne v Českých Budějovicích, c2011. ISBN 978-80-87164-84-6.

LURKER, Manfred. *Slovník biblických obrazů a symbolů*. Přeložil Růžena DOSTÁLOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-254-3.

MUSSET, Jacques. *Kniha o Bibli: Nový zákon: [o knize knih]*. 2. čes. vyd. Přeložil Karel ŠPRUNK, ilustroval Christine ADAM. Praha: Albatros, 1997. ISBN 80-00-00556-5.

MUSSET, Jacques. *Kniha o Bibli: Starý zákon*. Přeložil Karel ŠPRUNK, ilustroval Christine ADAM. Praha: Albatros, 1992. ISBN 80-00-00244-2.

NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník: A-P*. 3. vyd. Praha: Kalich, 1992. ISBN 80-7017-528-1.

PROKOP, Jaroslav. *Petr Brandl: životní a umělecký epilog: 1725-1735*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-599-4.

REMBRANDT HARMENSZ. VAN RIJN. *Rembrandt: Genie auf der Suche*. Köln: DuMont, 2006. ISBN 3-8321-7695-0.

ROYT, Jan. *Slovník biblické ikonografie*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-0963-0.

Slovo na cestu: Bible s poznámkami. Praha: Česká biblická společnost, 2012. ISBN 978-80-87287-47-7.

TENNEY, Merrill C. *O Novém zákoně.* Přeložil R. Vysoký. 1985.

WEISS, David. *Já, Rembrandt.* Přeložil Soňa NOVÁ. Praha: Svoboda, 1990. Členská knihnice. ISBN 80-205-0145-2.

ZYKMUND, Václav. *Marc Chagall.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965. Současné světové umění.

Elektronické informační zdroje

Albrecht Dürer. *ArtMuseum* [online]. Glenn, 2008 [cit. 2017-11-17].

Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=505.

Marc Chagall. *ArtMuseum* [online]. Glenn, 2008 [cit. 2017-11-17].

Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=128.

Rembrandt van Rijn. *ArtMuseum* [online]. Glenn, 2009 [cit. 2018-03-13].

Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=680.

Už ve středověku existovaly ‚komiksy‘. Byly určeny těm, kdo neuměli číst. *IROZHLAS* [online]. Michaela Vetešková, 2013 [cit. 2017-11-22].

Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura_literatura/uz-ve-stredoveku-existovaly-komiksy-byly-urcene-tem-kdo-neumeli-cist_201303100832_kpracharova.

Životopis Václava Lamra. *Václav Lamr* [online]. ©2017 [cit. 2017-11-22].

Dostupné z: <http://www.lamr.estranky.cz/clanky/zivotopis-vaclava-lamra.html>.

Seznam příloh

Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části	53
Přílohy II. Fotodokumentace praktické části	64

Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části

Obr. 1

Autor: Albrecht Dürer

Název: Ztracený syn

Technika: mědiryt

Rozměry: 23,4 x 19 cm

Rok: 1496

Obr. 2

Autor: Rembrandt van Rijn

Název: Abraham a Izák

Technika: olejomalba

Rozměry: 193 x 132 cm

Rok: 1634

Obr. 3

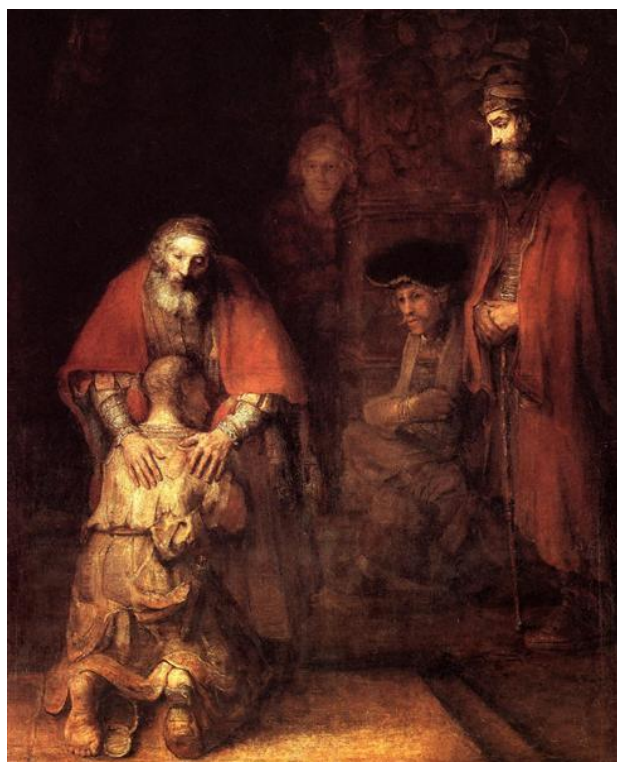
Autor: Rembrandt van Rijn

Název: Abrahamova oběť

Technika: lept

Rozměry: 15,8 x 13,3 cm

Rok: 1655

Obr. 4

Autor: Rembrandt van Rijn

Název: Návrat marnotratného syna

Technika: olejomalba

Rozměry: 206 x 262 cm

Rok: 1669

Obr. 5

Autor: Rembrandt van Rijn

Název: Návrat marnotratného syna

Technika: lept

Rozměry: 15,5 x 13,4 cm

Rok: 1636

Obr. 6

Autor: Rembrandt van Rijn

Název: Návrat marnotratného syna

Technika: lavírovaná kresba

Obr. 7

Autor: Marc Chagall

Název: Abraham a Izák

Technika: kvaš, olej

Rozměry: 62 x 48.5 cm

Rok: 1931

Obr. 8

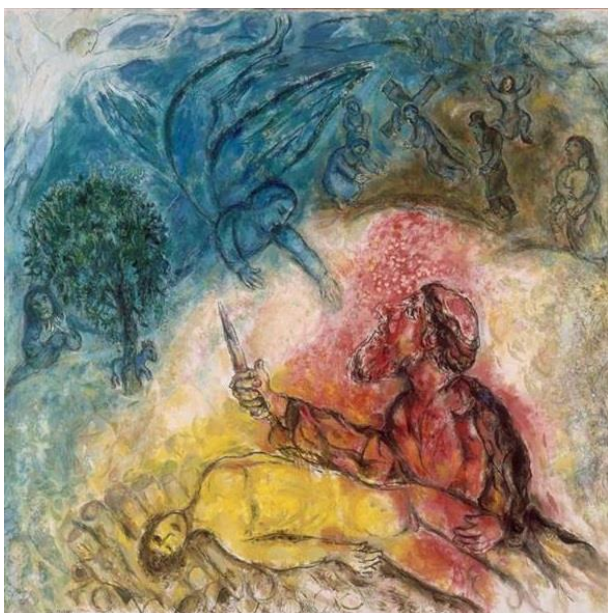
Autor: Marc Chagall

Název: Abraham jde obětovat svého syna

Technika: kvaš, olej

Rozměry: 62 x 48.5 cm

Rok: 1931

Obr. 9

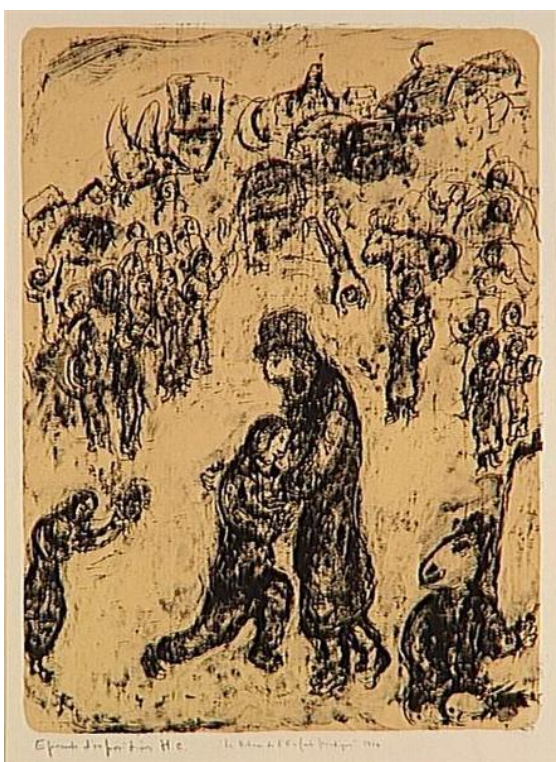
Autor: Marc Chagall

Název: Obětování Izáka

Technika: olej na plátně

Rozměry: 230 x 235 cm

Rok: 1966

Obr. 10

Autor: Marc Chagall

Název: Návrat marnotratného syna

Technika: litografie

Rozměry: 80,5 x 59,5 cm

Rok: 1975

Obr. 11

Autor: Marc Chagall

Název: Ztracený syn

Rok: 1975- 1976

Obr. 12

Autor: Bohuslav Reynek

Název: Oběť Abraháмова

Technika: kolorovaná suchá jehla s monotypem

Rok: 1945

Obr. 13

Autor: Bohuslav Reynek

Název: Mezi prasaty

Technika: lept s monotypem

Obr. 14

Autor: Václav Lamr

Název: Syn odchází do světa

Technika: kolorovaná kresba

Rozměry: 42 x 30 cm

Obr. 15

Autor: Václav Lamr

Název: Syn se vrátil k otci a ten mu běží naproti

Technika: Kolorovaná kresba

Rozměry: 42 x 30 cm

Obr. 16

Autor: Václav Lamr

Název: Syn se vrátil domů

Technika: kolorovaná kresba

Rozměry: 42 x 30 cm

Obr. 17

Autor: Václav Lamr

Název: Otec a syn

Technika: linoryt, kresba

Rozměry: 27 x 39 cm

Obr. 18

Autor: Václav Lamr

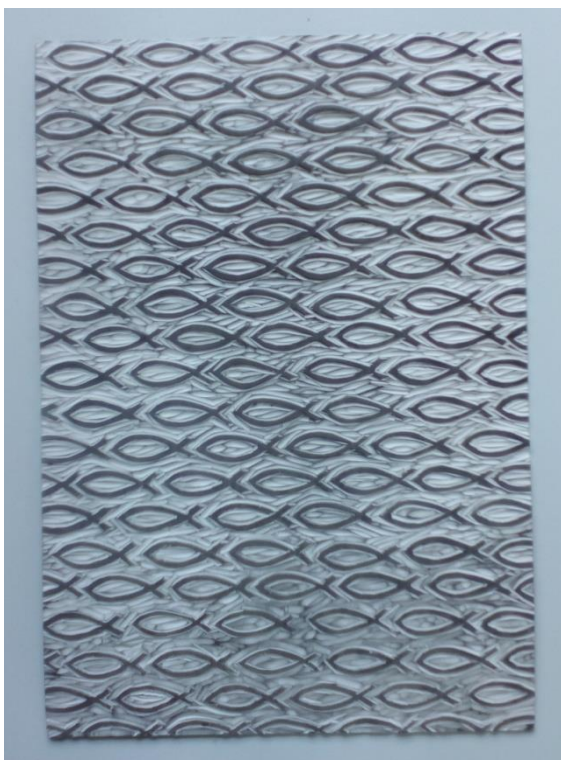
Název: Otec objímá ztraceného syna, starší
syn v pozadí

Technika: kolorovaná kresba

Rozměry: 42 x 30 cm

Přílohy II. Fotodokumentace praktické části

Obr. 19
Vyřezaná matrice.

Obr. 20
Linoryt připravený k tisku.

Obr. 21

Přenášení barvy na papír.

Obr. 22

Šablona pro vykrytí při tisku.

Obr. 23
Šablony ze dřeva.

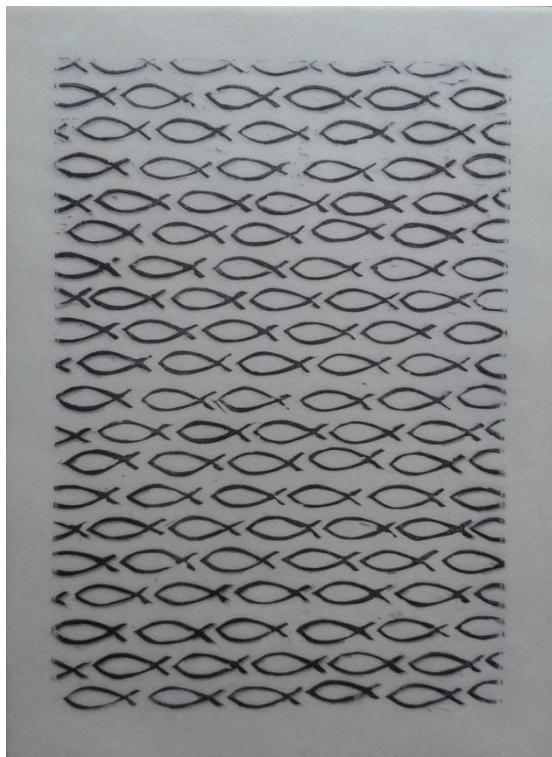

Obr. 24
Nanesení barvy na šablony ze dřeva.

Obr. 25

Soubor grafických listů, desky.

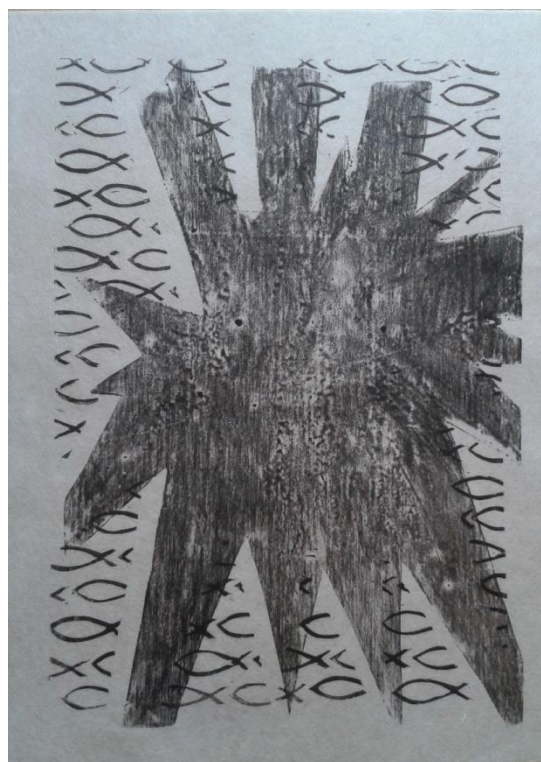
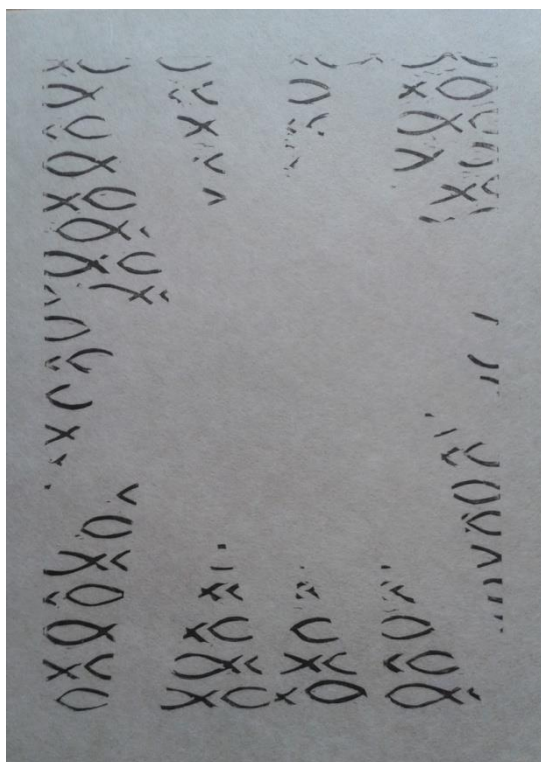
Obr. 26

Návrat marnotratného syna.

„Jeden člověk měl dva syny. Mladší z nich řekl otci: ‚Otče, dej mi díl majetku, který na mne připadá.‘ On jim rozdělil majetek.“⁷³

---

⁷³ Bible: český studijní překlad. 3. souborné vyd., (2. vyd. bez poznámek). Přeložil Michal KRCHŇÁK, přeložil Antonín ZELINA, přeložil Pavel JARTYM. Praha: KMS, 2013, s. 990.

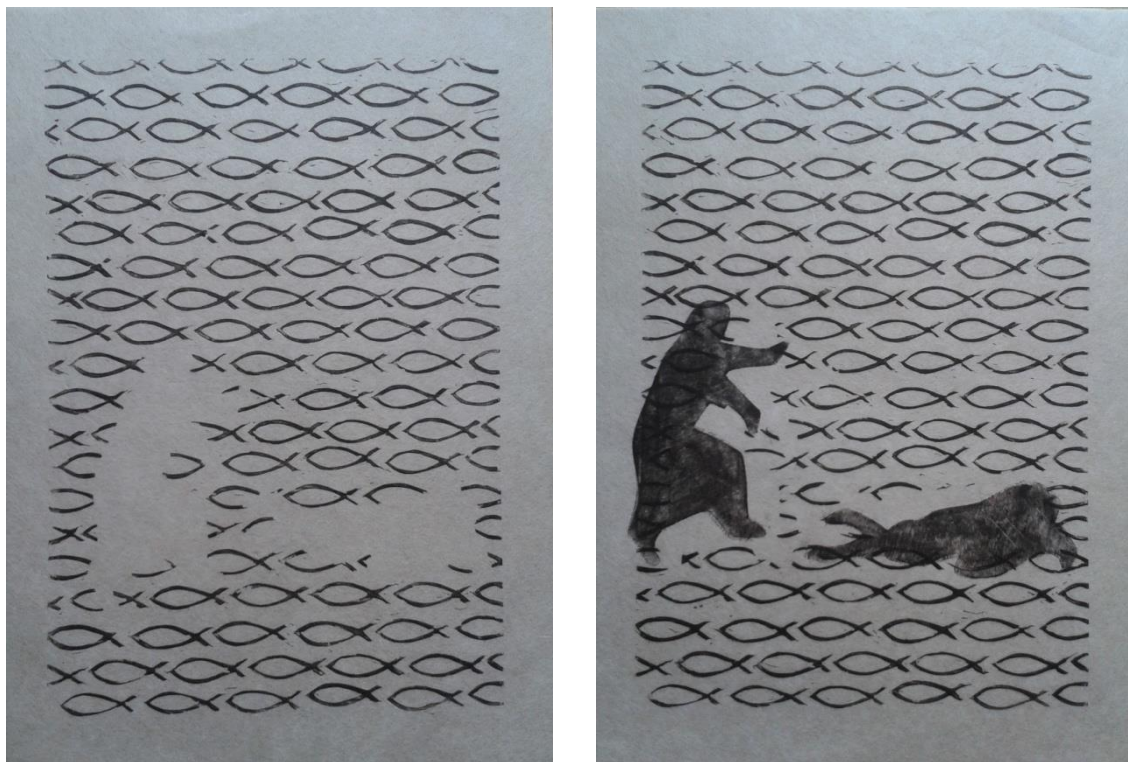

Obr. 27, 28

„Tu přišel k sobě a řekl: „Jak mnoho nádeníků mého otce má nadbytek chleba, a já zde hynu hladem! Vstanu, půjdu ke svému otci a řeknu mu: Otče, zhřešil jsem proti nebi i před tebou. Nejsem již hoden nazývat se tvým synem. Učiň mě jedním ze svých nádeníků.““⁷⁴

---

⁷⁴ Bible: český studijní překlad. 3. souborné vyd., (2. vyd. bez poznámek). Přeložil Michal KRCHŇÁK, přeložil Antonín ZELINA, přeložil Pavel JARTYM. Praha: KMS, 2013, s. 990.

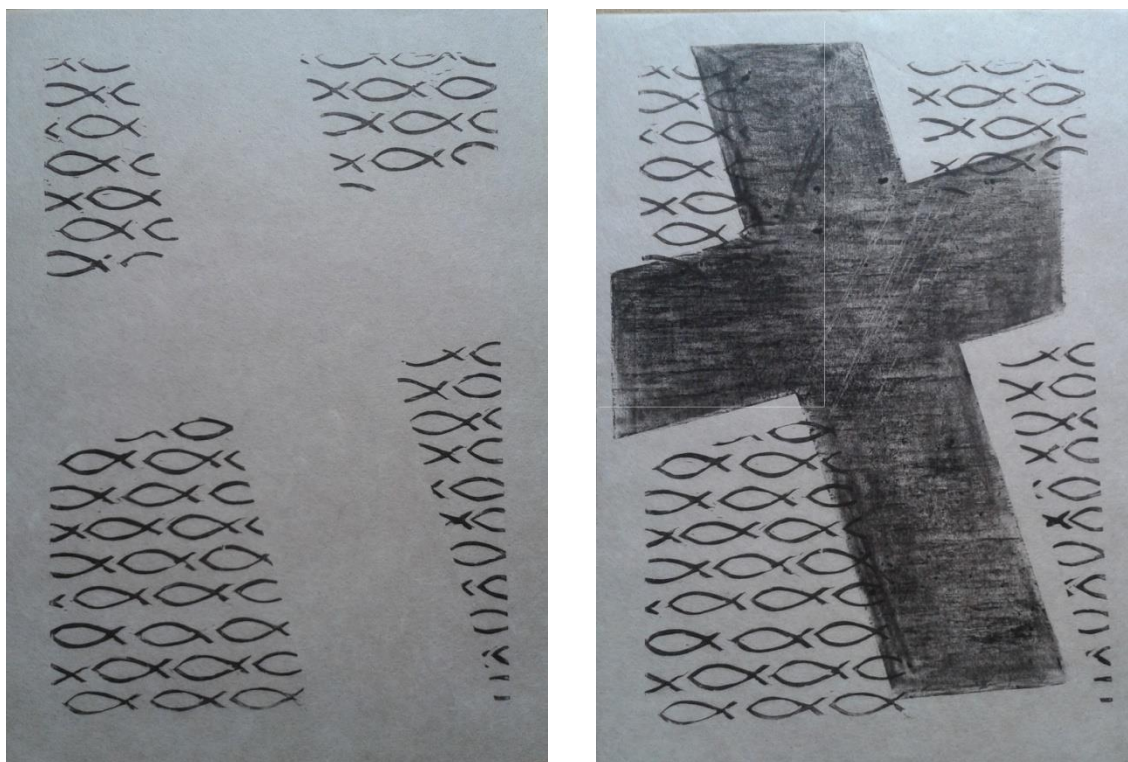

Obr. 29, 30

„Když byl ještě daleko, jeho otec ho uviděl a byl hluboce pohnut.“⁷⁵

---

⁷⁵ Bible: český studijní překlad. 3. souborné vyd., (2. vyd. bez poznámek). Přeložil Michal KRCHŇÁK, přeložil Antonín ZELINA, přeložil Pavel JARTYM. Praha: KMS, 2013, s. 990.

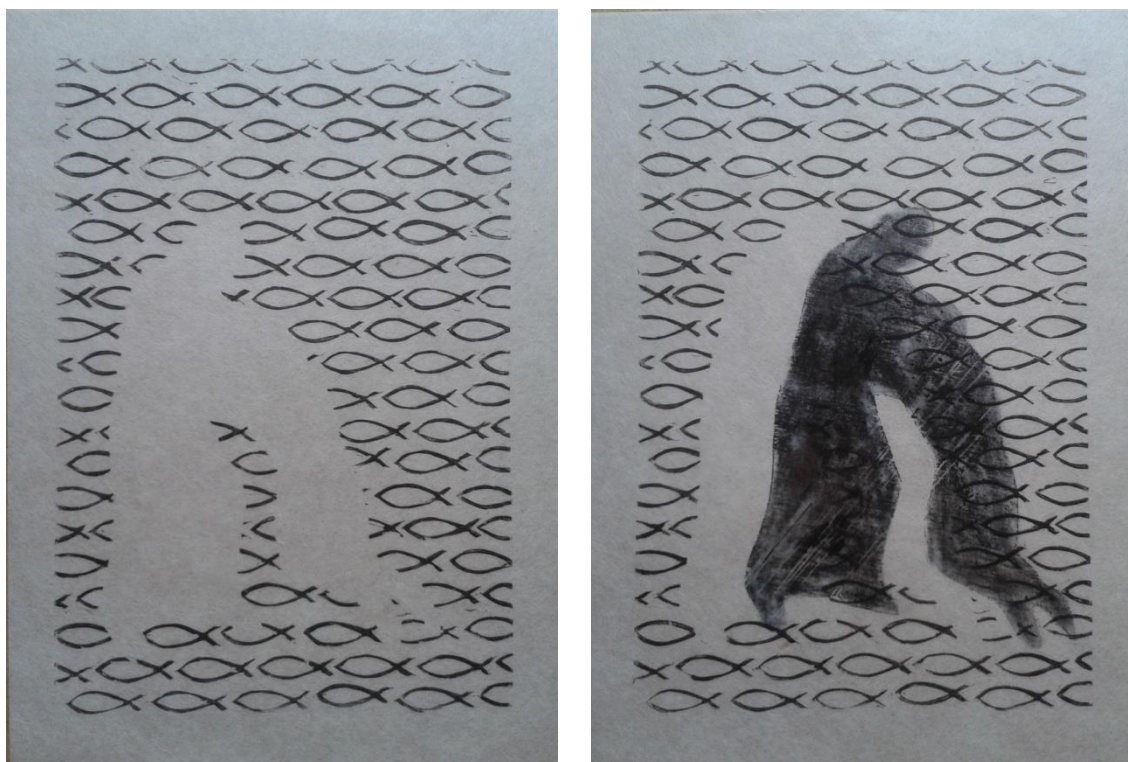

Obr. 31, 32

„Protože tento můj syn byl mrtvý, a zase ožil, ztratil se, a byl nalezen.“⁷⁶

---

⁷⁶ Bible: český studijní překlad. 3. souborné vyd., (2. vyd. bez poznámek). Přeložil Michal KRCHŇÁK, přeložil Antonín ZELINA, přeložil Pavel JARTYM. Praha: KMS, 2013, s. 990.

Obr. 33, 34

„I běžel, padl mu kolem krku a zlíbal ho.“⁷⁷

---

⁷⁷ Bible: český studijní překlad. 3. souborné vyd., (2. vyd. bez poznámek). Přeložil Michal KRCHŇÁK, přeložil Antonín ZELINA, přeložil Pavel JARTYM. Praha: KMS, 2013, s. 990.

Zdroje Příloh I.

- **Obr. 1** – Albrecht Dürer: Geschichte der deutschen Kunst. *Kunstmuseum Hamburg* [online]. Hamburg, 26. 4. 2016 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <http://kunstmuseum-hamburg.de/geschichte-der-deutschen-kunst-albrecht-duerer/>.
- **Obr. 2** – Rembrandt. *Wikipedia* [online]. 2018 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Rembrandt>.
- **Obr. 3** – Rembrandt Harmensz. van Rijn: Abrahams Opfer. *Bibliothek- Zeno.org* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://www.zeno.org/Kunstwerke/B/Rembrandt+Harmensz.+van+Rijn%3A+Abrahams+Opfer>.
- **Obr. 4** – The return of the Prodigal Son: Rembrandt. *WikiArt* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.wikiart.org/en/rembrandt/the-return-of-the-prodigal-son-1669>.
- **Obr. 5** – The return of the Prodigal Son: Rembrandt. *WikiArt* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.wikiart.org/en/rembrandt/the-return-of-the-prodigal-son-1636>.
- **Obr. 6** – Rembrandt: The Return of the Prodigal Son. *Teylers Museum* [online]. Haarlem: Muzeum Teylers, 2013, 2013 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://artdone.wordpress.com/2013/07/15/hol13/rembrandt-teylers-museum-haarlem/>.
- **Obr. 7** – Abraham and Isaac on the way to the place of Sacrifice: Marc Chagall. *WikiArt* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.wikiart.org/en/marc-chagall/abraham-and-isaac-on-the-way-to-the-place-of-sacrifice>.

- **Obr. 8** – Abraham is going to sacrifice his son: Marc Chagall. *WikiArt* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.wikiart.org/en/marc-chagall/abraham-is-going-to-sacrifice-his-son-1931>.
- **Obr. 9** – The sacrifice of Isaac: Marc Chagall. *WikiArt* [online]. [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: <https://www.wikiart.org/en/marc-chagall/the-sacrifice-of-isaac-1966>.
- **Obr. 10** – The return of the prodigal son: Marc Chagall. *WikiArt* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.wikiart.org/en/marc-chagall/the-return-of-the-prodigal-son-1975>.
- **Obr. 11** – Marc Chagall un die Bibel. *Ruhr Nachrichten* [online]. VG Bild-Kunst, 2012 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.ruhrnachrichten.de/Nachrichten/Marc-Chagall-und-die-Bibel-g31676.html>.
- **Obr. 12** – CHALUPA, Pavel. *Bohuslav Reynek: (1892-1971)*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Fondem Bohuslava Reynka a nakladatelstvím Měsíc ve dne v Českých Budějovicích, c2011. ISBN 978-80-87164-84-6. S. 280.
- **Obr. 13** – Mezi prasaty, autor Václav Lamr. Foto autorky, soukromá sbírka.
- **Obr. 14** – Syn odchází do světa, autor Václav Lamr. Foto autorky, soukromá sbírka.
- **Obr. 15** – Syn se vrátil k otci a ten mu běží naproti, autor Václav Lamr. Foto autorky, soukromá sbírka.
- **Obr. 16** – Syn se vrátil domů, autor Václav Lamr. Foto autorky, soukromá sbírka.
- **Obr. 17** – Otec objímá syna, autor Václav Lamr. Foto autorky, soukromá sbírka.
- **Obr. 18** – Otec objímá ztraceného syna, starší syn v pozadí, autor Václav Lamr. Foto autorky, soukromá sbírka.

Zdroje Příloh II.

- Obr. 19 – Realizace grafických listů. Foto autorky.
- Obr. 20 – Realizace grafických listů. Foto autorky.
- Obr. 21 – Realizace grafických listů. Foto autorky.
- Obr. 22 – Realizace grafických listů. Foto autorky.
- Obr. 23 – Realizace grafických listů. Foto autorky.
- Obr. 24 – Realizace grafických listů. Foto autorky.
- Obr. 25 – Soubor grafických listů. Foto autorky.
- Obr. 26 – Grafické listy, 1. list. Foto autorky.
- Obr. 27 – Grafické listy, 2. list. Foto autorky.
- Obr. 28 – Grafické listy, 3. list. Foto autorky.
- Obr. 29 – Grafické listy, 4. list. Foto autorky.
- Obr. 30 – Grafické listy, 5. list. Foto autorky.
- Obr. 31 – Grafické listy, 6. list. Foto autorky.
- Obr. 32 – Grafické listy, 7. list. Foto autorky.
- Obr. 33 – Grafické listy, 8. list. Foto autorky.
- Obr. 34 – Grafické listy, 9. list. Foto autorky.